

HÁJOM ÁTEM JOCIM BÖCHODES HÁÁVIV – Ti kivonultok ma, a tavasz hónapjában. Ezt mondta Mózes a népnek. Joggal-okkal kérdezhetjük: miért kellett Mose rábénának kihangsúlyoznia, hogy „a tavasz hónapjában”? Hiszen ezt mindenki érzékeli, élvezi, amikor a kegyetlen tél után a megenyhült időjárás, a természet újjáéledése egy új élet kezdetét jelenti.

De a kivonuláskor nemcsak a természetben volt tavasz, hanem a nép lelkében is. Azért hangsúlyozza Mózes, hogy a „tavasz hónapjában” vonulunk ki, mert útmutatást akar a népnek adni, hogy amiképpen tavasszal a természet is megújul, ők is szabaduljanak meg a szolgátság érzésétől, azaz újuljanak meg.

Ha az egész esztendő csak tavaszról állna, a természet nem maradhatna fenn. Egyedül rügyekből és virágokból nem tudnánk fenntartani magunkat, az élethez gyümölcsök kellene, melyeket a nyár érlel meg. A tavaszt nem elég csodálni és gyönyörködni benne, akkor van a legtöbb munka a földeken is. Ezt akarja Mózes tehát mondani: a Gondviselés iránti hálátok és odaadásotok a mai napon olyanok, mint a tavaszi rügyek és virágok. De ezeknek az érzéseknek tettekben kell kiteljesedniük. **ZÁCHOR ET HÁJOM HÁZE** – ezeket a napokat nem lehet elfelejteni.

A nép még jól emlékszik a micrájimbéli rossz napokra. Az emlékek még túl frissek, a sebek még alig hegedtek be. Ezért van az, hogy Tóránk minden olyan parancsolatánál, amely az emberek közötti viszonyokat szabályozza, az indok így hangzik: „mert ti is idegenek voltatok Micrájim földjén”.

De ez a sok szenvedés tette fogékonnyá a népet a Kinyilatkoztatásra. Ahogy a rab a börtönben számolja a napokat a szabadulásig, a zsidó nép is számolt Micrájimbán, majd kiszabadulása után is folytatta azt. Mózes azt mondta őseinknek, hogy „itt a tavasz”, vagyis a rügyek már kihajtottak. De hogy a Kinyilatkoztatást elérjék, ahhoz előbb méltóvá kell válnotok.

Számoljátok tehát a napokat, mert az ötvenedikén ott kell állnotok majd megtisztulva a szolgáló érzéstől, a bálványimádás szennyétől, felszabadulva és tudatosan áldozatos lélekkel – készen a Tóra átvételére.

A történelem folyamán a zsidóság megszenvedte az asszír hódítók bilincseit, a hellenizmust, a római légiókat, az inkvizíciót és a tűzmáglyát, a zsarnokokat és Auschwitzt – mégis hűséges maradt a szabadság és az igazság kútforrásához: a Tóra tanításához. Az általunk számolt szefirnapok is népünk vérzivataros múltját idézik: Rabbi Akiba 24 ezer tanítványának halálát, nagy német hitközségek keresztetek általi feldúlását, és a 20. század deportálásainak kezdetét, mártírjainkkal és a kevés visszatérttel.

A zsidó történelem gyászos napjai ezek.

Ráv

Százéves a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Ha az ember és az isteni szellem együttműködik, megmaradunk

„Készítsenek szentélyt, hogy köztük lakozzam” – áll a tórai mondat a meghívón, amely a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga 100. születésnapjára invitál. Többek között e szavakat idézte Lówy Tamás főrabbi az ünnepségen, amelyet az évforduló alkalmából rendeztek a zsinagógában. Az eseményen magas rangú zsidó vallási és világi vezetők, politikusok is tiszteletüket tették. Szintén jelen volt Ilan Mor, Izrael budapesti nagykövete.

Amióta a jeruzsálemi templomot lerombolták, a zsidók szerte a világon bét hámidrásokat építenek. Mert bár a Szentély elpusztult, szellemiségének követői a zsinagógákban találkoznak – hangsúlyozta ünnepi beszédében Lówy Tamás főrabbi. A 20. század elején a Hegedűs Gyula utcában kialakított templom mindig híven teljesítette küldetését: hirdette a Tant, az Örökkévaló Törvényét. Eszerint kívánunk élni, és kapcsolatot teremteni az emberekkel, más közösségekkel – mondta a Hegedűs vallási vezetője. A hajdani közösség építette a zsinagógát, létrehozva az anyagot – a ma élők imáikkal megőrzik szellemiségét. S ha ez és az örök isteni szellem együttműködik, akkor megmaradunk.

Beszéde előtt Várnai György, a körzet világi elnöke köszöntötte a megjelent vallási és világi méltóságokat: Ilan Mor, Izrael budapesti nagykövete, Feldmájer Pétert, a Mazsihisz elnökét, Streit Sándor BZSH-elnököt, Zoltai Gusztávot, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatóját, Kolláth Jánost, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium politikai államtitkárát, Szanyi Tibor országgyűlési képviselőt és Borszéki Gyula XIII. kerületi alpolgármestert. Üdvö-

zölte a Rabbistület vezetőségét és tagjait, az ortodoxia előjáróságának tagjait, az EMH képviselőjét, az V. és a XIII. kerület képviselő-testületének, valamint a Mazsihisz és a BZSH vezetőségének tagjait, a budapesti és a vidéki templomkörzetekből érkezett hittestvéreket. Várnai ezután felidézte a Hegedűs utcai zsinagóga múltját, belefoglalva azt a budapesti zsidóság történetébe, visszatekintve egészen a reformkor, majd az emancipáció idejébe.

A március 25-i ünnepnek már az időpontja is különleges – mondta Lówy Tamás. Hiszen ahogy az előző napi sábeszkor a Tórában olvasta a közösség, az évezredek felszólítás arra figyelmeztet: ez a hónap legyen az első a hónapok között. Bölcsseink felteszik a kérdést: mi lehetne nagyobb, mint a kivonulás Egyiptomból? Niszán hónapjában van a szabadság ünnepe, peszáchkor vált szabad néppé a zsidóság, alkalmassá arra, hogy igent mondjon a Szinájra, a Kinyilatkoztatásra. Örök tanulsággal,

(Folytatás a 2. oldalon)

Lówy Tamás és Schweitzer József

Ilan Mor és Szanyi Tibor

Nagyobb közösség, nagyobb zsinagóga

A Bét Sálom, azaz a mai „Lágymányosi”

Az eredeti zsinagóga falai között számtalan zsidó ember – köztük sok-sok fiatal – találta meg az útját: hétről hétre, hónapról hónapra egyre nagyobb számban köszöntötték a sábbátot, az ünnepeket, tanultak ebben a közösségben. A bővítés igénye olyan projekt volt, amely az elmúlt évtizedek során ilyen mértékben, ilyen összefogással még nem valósult meg.

A 60-as évektől az imaterem átalakított villában néhány család – mint például Szepesi Hugó és élete párja, Magdi – nehéz körülmények között, de biztosította a folyamatos- ságot.

2004-ben kezdődhetett el egyfajta új időszak, amikor hosszú idő után Radnóti Zoltán személyében rabbi kapott Lágymányos. Pár év múlva, 2011 tavaszán fogalmazódott meg az igény a zsinagóga átépítésére úgy, hogy az legalább kétszer annyi ember befogadására legyen képes, de a munkálatok alatt mindig biztosítva maradjon a folyamatos működés. Ehhez a megfelelő anyagi háttérrel a vezetőség több forrásból teremtette elő: BZSH-támogatásból, pályázatokon elnyert pénzekből, és nem utolsósorban a tagok adományaiból, szakmai, kétkézi segítségével, munkájából.

Egy zsinagógaavatás, bármilyen kapcsán kerül is rá sor, mindig örömteli, kivételes esemény, melyen részt venni ráadásul micvának számít.

Eljött – a teljesség igénye nélkül – Ilan Mor izraeli nagykövete, Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Hoffmann Tamás újbudai polgármester, Feldmájer Péter, a Mazsihisz és Streit Sándor, a BZSH elnöke, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, főv-

áldozták, akik a mások által rájuk bízott anyagi forrásokról hoztak támogató döntést. A közösség tagjai pedig kitarítottak zsinagógájuk mellett, elviselték az építkezéssel járó viszontagságokat, a félig nyitott épület hidegében reggeleken és esteiken is imádkoztak, télikabátban ültek le tanulni. Majd beszélt a teremben fel-lehetőségekről, mint például a kőtábla, amelyet egy Dávid-csililgot formázó tartó rögzít, a tóraszekrény, amelynek kerete és ajtaja a régi lágymányosi zsinagóga előterében lévő beépítése. Végül bemutatta az újdonságokat: a könyvtárral bővült oktatótermet, a közösségi szobát, a kóser konyhát és a többfunkciós kertet. Hozzátette: „Nem véletlenül van ez így. Közösségi élet, tanulás, kertben zsidó gyerekek. Ezek csakis így együtt, egymástól elválaszthatatlanul hozzák el a zsidó jövőt.”

Ilan Mor nagykövete (Breuer Péter tolmácsolásával) kihangsúlyozta, hogy egy ilyen esemény minden zsidónak nagy ünnep. Jelzi azt, hogy a közösség gyökeret ereszt, később pedig felnő a „fa”. Az avatási szertartásnak most különleges mondanivalója is van. Beszélt a nagy elődokról, akik a legnehezebb időkben sem adták fel, majd arról, ahogyan ez a közösség folytatta és folytatja a hagyományokat. A nagykövete szövege a magyarországi zsidóság és Izrael kapcsolatáról, arról a dialógusról, amely már a vézskorszak utáni erőre kapás során kialakult, és amelyre azóta is mindkét félnek szüksége van. Azt kívánta: a felújított zsinagógában – amely a kultúra helye is – zsidó és nem zsidó emberek találjanak egymásra egy szebb, boldogabb jövőért.

Hoffmann Tamás, a kerület első embere fontosnak tartotta kiemelni: egy hagyományaira büszke, önma-

(MTI Kallos Bea fotó)

rosi és vidéki körzetek elnökei, rabbi, Iványi Gábor lelkes, Szabó György (Mazsók), valamint természetesen a lágymányosi kile tagjai.

Ez alkalommal ismét kicsinek bizonyult az imaterem, a padosorok megteltek, a mincha ima betöltötte a teret, majd felcsendültek az ősi dal-lamok. A tórákat a sófár hangjára, Jakal Zoltán kántor és a Fourtissimo zenekar tagjainak előadása mellett, hagyományosan chupá alatt hozta be Deutsch Róbert, a Rabbistület vezetője, Aser Ehrenfeld debreceni rabbi, Baruch Oberlander, a Chábád Lubavics közösség rabbija, Lówy Tamás, a Hegedűs-körzet főabbija, Verő Tamás, a Frankel-körzet rabbija, Darvas István, a Dózsa-zsinagóga rabbija és Radnóti Zoltán, a Bét Sálom zsinagóga rabbija. A szent tekercek végül bekerültek helyükre, a tóraszekrénybe.

Az első szónok a körzet elnöke, Horváth József volt. Egyebek mellett elmondta: Sokan vettek részt ebben a folyamatban, köszönet mindazoknak, akik anyagilag, erkölcsileg támogatták a munkánkat, akik idejüket

gáért tenni akaró közösség fogott össze azért, hogy a tradíciókat megtartsa megújítsa, kibővítsa zsinagógáját.

Majd így szólt: A zsinagóga több mint egy épület, több mint egy egyszerű imahely – jelkép. Jelképe a közösségnek, a közös hitnek, az összetartozásnak. Oktat, nevel, szervezi, gazdagítja a hívek életét, kultúrát, értéket és valódi emberséget közvetít. Végezetül a polgármester büszkeségét fejezte ki, hogy a megújulás költészeihez egy kicsit az önkormányzat is hozzájárult.

Avatóbeszédet a körzet rabbija, Radnóti Zoltán tartott, ebből idézünk: „Kibővült zsinagógát avatunk! Két rövid tanítást szeretnék adni még az áldás előtt.

1. Magadnak is olyat készíts, ami mindenkinek jó.

2. Mindenkinek olyat készíts, aminek te is örülnél.

Ez az üzenet: ha előre akarunk lépni, akkor tudni kell, hogy a jövőt

(Folytatás a 2. oldalon)

Kérjük, hogy adója 1%-ával támogassa a magyarországi zsidóságot. Technikai számunk: 0358

Mi az a Centropa?

Kiállítás a Páva utcában

„Történetek egy családi albumból – Magyar zsidók XX. századi emlékei” címmel Centropa Nemzetközi Vándorkiállítás nyílt (a 11 országban bemutatott anyag adaptációjaként) a HDKE Páva utcai épületének zsinagógájában.

Mi is a Centropa? Egy bécsi székhelyű nemzetközi szervezet, amely az 1870-es évektől egészen napjainkig terjedő időszakból több mint húszezer fotót és ezerháromszáz interjúkat mutat be a zsidóságról, természetesen a dokumentumokat mindig az adott országra vonatkoztatva. Tevékenységük ennél sokrétűbb, amit több szónok is fontosnak tartott megemlíteni.

A közel kétszáz fős közönség előtt megtartott eseményen a hazai Centropa képviselőiben Kenesei Marcell elnöként Szita Szabolcsot, a HDKE igazgatóját szólította a mikrofon elé. A szónok üdvözölte a megjelenteket, a különböző minisztériumok tisztviselőit, a diplomáciai testületek képviselőit, köztük Ilan Mor izraeli nagykövetet, hitközségi elöljárókat, túlélőket, egykori interjúalanyokat, és nem utolsósorban két oktatási intézményt, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola és a Bornemissza Péter Gimnázium diákjait, akik az elhangzott beszédeket követően tárlatvezetést tartottak az érdeklődőknek.

Szita Szabolcs jellemzése szerint az igényes kiállítás tárgyai jól válogatott életképek. Hétköznapi emberek látha-

tók rajtuk; zsidó családok és közösségek, gyerekek és felnőttek, jámbor polgárok, deli katonák mindennapjairól vagy ünnepeikről tudósítanak. Az egykori felvételek több funkciót is teljesítenek, mert üzenetek, felkiáltójel a mának. Dokumentálják a felfoghatatlan pusztulást, bizonyítják, hogy sohasem lehet megbékelni azzal, ami a 20. században az európai zsidósággal történt. Arra is intenek – tette hozzá a HDKE igazgatója –, hogy nem törölközzünk ki az emlékezetből, nem felejtjük el őket, a békés és dolgozó családokat, a neveket és az arcokat. Az egykori játszótársakat, az iskolatársakat, a szomszédokat, a szűkebb vagy tágabb körű zsidó családokat, Braunékat, Friedmannékat, Domonkosékat, Hajósékat vagy Weinbergeréket, akik szorgos munkával, szüntelen tanulással, hittel és reménységgel, sok alkalmazkodással egész életükben arra törekedtek, hogy a közösség, a társadalom hasznos tagjai legyenek.

A kiállítás személyes történetek, sorsok, a békés családi élet, a napjainkban gyakran csak nyomokban fellelhető zsidó életforma egyfajta sereg-szemléje. Szemléletes bizonyítéka annak, hogy a Centropa és a HDKE fontos küldetését, sokszor szinte leletmentést teljesít. A Közép- és Kelet-Európa számos országában rögzített családtörténetek, a túlélőkkel készített interjúk több szempontból fontos dokumentumok. Arra hívják fel a figyel-

met, hogy az Endlösung következményeként mekkora a veszteség az európai kulturális életben. Nagyrészt eltűnt egy színvonal, a gazdag zsidó dalmvilág, egy szokásvilág – mennyi minden elveszett Közép-Európa askenázi hagyományából!

Szita Szabolcs ezzel zárta előadását: Ha vállaljuk erkölcsi felelősségünket az európai, benne a magyar zsidóság tragédiájáért, ha vállaljuk emlékeiket s kegyelettel megőrizük arcukat és neveiket, jobb Magyarországot remélhetünk. A képtárlat készítőit, gondozóit, a Centropa vezetőit köszöntve bízom abban, hogy a „Történetek egy családi albumból” című új vándorkiállítás a kapcsolódó oktatási programokkal értékes segítséget nyújt a zsidóság jobb megismeréséhez, a történelmi együttélés értékeinek megbecsüléséhez, és jó eredménnyel hatni, érvényesülni fog az oktatás és nevelés színterein.

Az intézményigazgató gondolatai után Eleni Tsakopoulos Kounalakis amerikai nagykövete beszéde hangzott el.

Elsősorban köszönetet mondott a házigazdának, a HDKE-nek, valamint a Centropának a kiállítás megvalósításáért, háláját fejezte ki azoknak a túlélőknek, akik megosztották élettörténetüket a szervezettel egy-egy interjú során. A nagykövete Hillary Clinton szavai tolmácsolta, aki egy New York-i követségi konferencián nem mulasztotta el pozitívan értékelni a Centropa tevékenységét, azt, hogy a fiatalok számára lehetőséget ad a 20. századi történelem megismeréséhez. Elégéretté vált, hogy különféle minisztériumokkal együttműködjön, hangsúlyosan és nagyon komolyan véve a feladatot foglalkoznak a holokausztoktatás mikéntjével. A szónok kiemelte: a történelem bemutatása pontosságot követel, majd hozzátette: ez a kiállítás megfelel ennek a követelménynek is. A fiatalokra nehéz feladat vár, meg kell érteniük a 20. század eseményeit. A nagykövete ezt követően beszélt a Raoul Wallenberg-évfordulóról, arról egyebek mellett, hogy zsidómentő cselekedeteiért az Egyesült Államok három tiszteletbeli állampolgárának egyike.

Edward Serotta Centropa-alapító távollmaradása miatt Kenesei Marcell beszélt a szervezett küldetéséről, a nyolc témakör köré történő csoportosításról, az oktatásba való beillesztés okán a tanárok megkereséséről.

Szavait követően a Lauder Javne Zmirim Klezmerzenekar blokkja következett, s végül egy túlélő, Kinszki Judit lépett a mikrofonhoz. Elmondta, hogy saját élete történésein, családi fotókon mutatta be az átélteket. Beszélt arról, milyen veszteséggel, hogyan vésztették át a szörnyű időszakot, átfogó ismertetést tartott édesapjáról, a már nagyon fiatalon is tehetséges fotóművészről, akinek a közelmúltban volt kiállítása a Zsidó Múzeumban.

A megnyitót követően a diákok megkezdtek a paneleken (Vallásos élet, Nyaralás, Munka, Szabadidő, Iskola, Katonáság, Holokauszt, Portrék) lévő fotók, dokumentumok bemutatását. Állófogadás zárta az eseményt.

A kiállítás június 17-éig látogatható, keddtől vasárnapig 10–19 óra között a Páva utca 39. szám alatt. Jegyinformációt a 455-3333-as telefonszámon kaphatnak.

Százéves a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

(folytatás az 1. oldalról)

hogy csak szabad emberként, a Törvényt elfogadva létezhet egy nép, egy nemzet.

Az imába ugyanakkor, amely a templom fennállásának ünnepén szól meg, szörnyű hangok hallatszanak bele – folytatta a főrabbi. Franciaországban a terrorizmus kicsiny gyermekek, fiatal édesapa életét oltotta ki. Fel kellene lépni a terrorcselekmények irányítóival szemben is, hiszen ők fanatizálják a tetteseket, elhitetve velük, hogy gyilkolni – bármilyen törvény szerint – megengedett.

Egymással összefogva is nehéz tenni ellenük, de ki lehetne fejezni: politikai, vallási hovatartozástól függetlenül elítéljük a terrorizmust. Am a magyar társadalomban csend van, vagy csak néhány „megfontolt” reakció. Márpedig e hazában, ahol a múlt században a parlament által jóváhagyott törvények segítségével tombolhatott az erőszak, hallgatni vagy fontolgatni több mint felelőtlenesség. Ez bűn – emelte ki a szónok.

A Hegedűs-zsinagógáról szólva a főrabbi köszönetet mondott a közösség tagjainak, akik aktívan ápolják a hagyományt, és a körzet áldott emléké, jeles rabbijainak, valamint egykori tanítómesterének, Schweitzer Józsefnek. A nyugalmazott országos főrabbi gyermekkorától a Hegedűs tagja volt, később itt működött, mielőtt az ORZSE korábbi rektora lett. Lówy Tamás végül az Örökkévaló áldását kérte a gyülekezetre.

Völgyesüljünk ircho kezdettel Klein Ervin tolmácsolásában csendült fel az ima: térjen vissza Jeruzsálembe az Örökkévaló. A Hegedűs főkáptánának fohásza egyszerre volt a szív legmélyéből fakadó esengés és szárnyaló kifejezése a zsidóság legnagyobb vágyának.

„Vesd le saruidat, mert ez a hely, ahol állsz, szent” – idézte beszédében az Örökkévaló Mózeshez intézett szavait Schweitzer József. Minden templom a jeruzsálemi kicsinyített mása, így ez a zsinagóga is – mondta a Hegedűsről a nyugalmazott országos főrabbi. Elmesélte, hogy rövidnadrágos, elemista kisfiú korában már itt futkosott a padok között, itt ismerkedett meg a tradicionális konzervatív zsidó vallással. Amikor a nehéz időkben a német megszállás már elérte Bécsét, nagyapja, Hoffer Armin korábbi veszprémi főrabbi innen prédikálta: Isten óvjon, hogy tovább terjedjen a ragály. A fenyegetettség közepette erőt akart sugározni híveinek.

A Hegedűs története dióhéjban

A Lipótvárosi Imaegylet számára épült 1911-ben, Vajda Béla tervei alapján. A tizenkilencedik század végi zsinagógaépítő hullám kitarulkozó hangnemt felváltották a visszafogott, rejtőzködő épületek. Ezek egyike volt a Hegedűs Gyula utcai is, melyet egy lakóház üzlethelyiségéből alakítottak ki. 1927-ben Baumhorn Lipót, leghíresebb zsinagógaépítésünk udvari beépítéssel bővítette a templomot. Az eklektikus stílusú utcai homlokzatot és az udvari neoreneszánsz kiegészítőit Baumhorn visszafogott szecessziója. A belső tér különleges eleme a színes acél- és üvegtető, ami a korszak színház- és mozivilágának felvilágítóira emlékeztet.

Ezt a helyet szentté avatták azok, akik itt prédikáltak, tanítottak, éltek hitéletüket; szentté avatta a mártírok emléke, akik ebben a zsinagógában imádkoztak. Szim sálom – kérte az Örökkévalót a nyugalmazott országos főrabbi –, adj békeséget a közösségnek, a magyar népnek és az egész emberiségnek, hogy embertársaik üdvét, Izrael javát és a Te szent neved örök dicsőségét szolgálhassák.

Ezután Adám Mária vezényletével a Goldmark Kórus mutatta be műsorát, amelynek darabjai a zsidó lélek legmélyebb érzéseit fogalmazták meg. Csak úgy, mint A csodahagyó című vers Székelyi József színművész előadásában. A kórus több szállal is kötődik a templomhoz, hiszen alapító karnagya, Adám Emil tevékenyen részt vett a zsinagóga kórusépítésben.

Az ünnepi megemlékezés záróköve a 150. zsolttár volt.

Rados Virág

MEGHÍVÓ

A Dohány utcai körzet tisztelettel meghívja a Dr. Fischer Gyula Szabadegyetem következő előadására.

Időpontja: 2012. április 25. (szerda) 17.30
Helye: BZSH Székház, Bp. VII., Síp u. 12. Díszterem, II. em.
Előadó: Dési János, a Népszava főmunkatársa
Az előadás címe: Impostura és kortárs pletykák

Mindenkit szeretettel várunk.

Hittestvéri üdvözléssel

dr. Frölich Róbert
főrabbi

Zoltai Gusztáv
elnök

Körzeti kitekintő

Szeged

Az SZTE volt professzora, orvoskari dékánja, hajdani rektora Szent-Györgyi Albert Nobel-díja átadásának 75. évfordulója alkalmából nemzetközi konferenciát rendezett városunkban. A programot a Magyar Tudományos Akadémián Pálinkás József akadémikus, az MTA elnöke vezette be, majd Ada E. Yonath kémiai Nobel-díjas (2009) tartott beharangozó előadást. Az akadémiai székházban rendezett eseményen részt vett Ilan Mor nagykövete, Erdő Péter bíboros, számtalan akadémikus és igen sok fiatal. A nagykövete este díszvacsorát adott az izraeli Nobel-díjas tiszteletére, amelyet megtisztelt jelenlétével Réthelyi Miklós nemzeti erőforrás miniszter, Pálinkás József, az MTA elnöke, Vécsei László, az MTA Orvosi Osztályának elnöke és több, a közelmúltban – március 15-én – kitüntetett akadémikus, akiket Ilan Mor külön is köszöntött. A szegedi konferencián a kilenc Nobel-díjas tudós mellett közel hatvan előadó mutatta be tudományos tevékenységét. Volt kiállítás, találkozó középiskolásokkal, doktorandusz hallgatókkal, faültetés, kulturális koncert, bemutatkozott a Szegedi Táncgyűttes a Szegedi Nemzeti Színházban, Varnus Xavér és a Talamba együttes az Új Zsinagógában, Szentpétery Csilla a TIK-ben. A szabadidős látogatások között több Nobel-díjas tudós is felkereste a zsidó templomot, köztük Ada E. Yonath, Aaron Ciechanover, Bert Sakmann, Peter C. Doherty is. Számukra Lednitzky András mutatta be a csodás építményt, szűk a helyi zsidóság életéről, a műemlékek megőrzése érdekében kifejtett munkáról, a sikertelen EU-s pályázatokról, az antiszemizmus újjáéledéséről. A vendégek a legnagyobb csodálat hangján írtak a templomról bejegyzésükben, de hasonlóan vélekedtek a Varnus-koncertet követően a műemlék épület akusztikájáról is. Jelezték, hogy legközelebb több időt és figyelmet próbálnak fordítani a városra és műemlékeire. A hitközség elnöke örömet fejezte ki, hogy a programokkal részese lehetett ezen kiemelt kongresszusnak, amely első volt azok közül, amelyet ilyen sok Nobel-díjas és nemzetközi híresség tisztelt meg látogatásával.

***

Két nagy sikerű kiállítást szerveztünk az Új Zsinagóga Mártír-előcsarnokában. Két héttel ezelőtt a nagykövetség által rendelkezésünkre bocsátott „Izraeli orvosok a világban” fotóanyagot mutattuk be, amelyet az általános és középiskolák mellett a Szent-Györgyi Konferencián részt vevő közel 1400 regisztrált kutató is megtekintett, köztük 9 Nobel-díjas. Ezt a rendezvényt követte a Tevan Nyomda-család interaktív számítógépes és fotókiállítás 1903-tól napjainkig. A család sorsa a békéscsabai nyomdalapítótól kezdve reprezentálja azt a sorsot, amit a magyar zsidóságnak, a gyár- és kereskedelemalapító, a kultúrát gazdagító, az épített és egyéb művészeti alkotásokat létrehozó zsidó embernek el kellett szenvednie a közel egy évszázad során. A kiállítást Tevan Ildikó, a magánygyűtemény országos bemutatója és Balogh István, az alapítvány kuratóriumának vezetője hozta közelebb a nagyszámú érdeklődőhöz. A közösség elnöke külön hangsúlyozta, mennyire fontos az 1900 és 1903 közötti időszaknak, majd a század első negyedének magyar zsidó kulturális értékeit megismertetni. Szólt a Tevan könyvtársorozatról, melyet létrehozója amatőr munkának tartott, mégis a korszag számtalan értékes költséti, irodalmi alkotását tárta a nagyközönség elé. A kiállításnak városunk a 24. helyszíne volt. A rendezvény megnyitóját Juhász Máté zongorajátéka színesítette.

***

A Raoul Wallenberg Egyesület, a Holokauszt Emlékközpont és a Külügyminisztérium „Régen volt? Hol is volt?” címmel vetélkedősorozatot indított, amelynek regionális döntőjére Szegeden került sor. Innen két csapat jutott tovább az országos döntőbe. A zsűri elnöke dr. Sebes József, a Wallenberg Egyesület elnöke, tagjai Miklós Anna, a Külügyminisztérium munkatársa, Pécsi Tibor, a Holokauszt Emlékközpont képviselője, Palánkainé Sebők Zsuzsanna, a Somogyi Könyvtár igazgatója, Gasparics Judit tanár, Lednitzky András hitközségi elnök voltak. A rendezést, a bonyolítást, a játékvezetést az önkormányzat képviselőjében Antal Anikó vállalta. A vetélkedő délelőtt emlékhelyek bejárásával kezdődött, majd Breuer Klára külügyminisztériumi kabinetfőnök tartott előadást a csapatok számára. A kollektívák Szegedről, Mezöberényről, Gyuláról, Makóról, Kiskunfélegyházáról, Kistelekről viaszkodtak. Az érdeklődők együttesen úgy vélekedtek, hogy a hasonló formában szervezett ismeretterjesztő programok hozzásegítik a középiskolai diákságot a közelmúlt megismeréséhez, tartalmukkal az antiszemizmussal szembeni fellépést szorgalmazzák.

L. A.

Nagyobb közösség, nagyobb zsinagóga

(folytatás az 1. oldalról)

nem lehet egyéneknél építeni, csak közösen. Individuumok természetesen kellenek. És kérlek benneteket, legyetek azok. Am alázattal! Nem kérek sokat... csak titeket! Böchol levághá... Nehéz évek vannak előttünk – am együtt vagyunk! Kibővült zsinagógát avatunk – am az új épület csak szimbólum! Azt szeressük, amit jelent, a modernség és a hagyomány találkozását. Szeressük a színeinket, formáinkat – ezek a miénk! Am ezek inspiráljanak bennünket kérdésekre és válaszokra, mert így nő a tudás. A Talmud (Sábbát 112b) egy rövidke kérdést tesz fel. Mai banain? Kik az építők? Amár rabbi Jochánán. Élű tálmidjé cháchámim, soksim bebibnjáno sel olám kol jeméhem, a tanuló emberek, hangzik a válasz, akik a világ építésével foglalkoznak. Mi, kik belépünk ide, mindannyian igyekezzünk építőkké válni! És azt kérem, ne feledjék el azokat az embereket, elődeinket, akik a legnagyobb jólétnél is többre tartották a

tradíciót, a Jóteremtő – és Izrael – szeretetét.”

„És most áldást szeretnék leimádkozni saját magunk számára a Fentvalótól.

1. Az Örökkévaló Isten áldjon meg bennünket új munkával, új célokkal, új vágyakkal. Új reménnyel abban, hogy csak a hegyek nem tudnak talákozni, az emberek igen.

2. Az Örökkévaló Isten áldjon meg bennünket öntudattal, hogy higygyünk magunkban és a társainkban, és reméljük, ez nem csak egy pillanatra szól!

3. Az Örökkévaló Isten áldjon meg bennünket békével, minden előremutató gondolattal és minden segítő szóval, amely hivatva van a dél-budai és ezáltal a budapesti és a magyar zsidóság és az ország életét jobbítani.”

A beszédek elhangzása után dúsan rakott svédasztalok (saját catering) álltak a vendégek rendelkezésére. Pohárköszöntőt Feldmájer Péter, a Mazihihs elnöke és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató mondott.

GÁLJULI

A múlt és a jelen tragédiáiból merített erő

Húsz éve követték el a merényletet a Buenos Aires-i izraeli nagykövetség ellen

Fájdalmas eseménynek adott otthont a budapesti Hősök Zsinagógája. Azoknak az ártatlan áldozatoknak az emléke előtt tisztelgettek, akik 20 éve, a Buenos Aires-i izraeli nagykövetség elleni terrortámadásban veszítették életüket. A diplomáciai méltóságok mellett jelen volt Feldmájér Péter Mazsihisz-elnök és Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője is.

Az egyperces néma felállás után Domingo Santiago Cullen és Ilan Mor, az Argentín Köztársaság, illetve Izrael nagykövete meggyújtották az emlékezés gyertyáit.

„Púrím és peszách között vagyunk” – kezdte beszédét Frölich Róbert, a Dohány utcai körzet főrabbi. Az előbbi idején azt ünnepeljük, hogy a zsidóság megszabadult a perzsi gonosz kezéből, a második alkalmmal pedig az Egyiptomból való szabadulásra, a néppé válás kezdetére emlékezünk. A peszách Haggadában, amely az egyiptomi kivonulást beszél el, ez áll: „Minden nemzedékben ellenünk támadnak, hogy elpusztítsanak bennünket, de a Szent, áldott legyen Ő, megment kezűkből.”

Húsz évvel ezelőtt megint ellenünk támadtak – idézte fel a merényletet a főrabbi. Nem személyek ellen, nem személyes gyűlöletből; zsidókat akartak ölni, zsidókat gyilkoltak. Felőtt egy nemzedék, és ismét zsidókat gyilkoltak Franciaországban – utalt a szónok a napokban történt toulouse-i merényletre. „De a Szent, áldott legyen Ő, megment kezűkből” – ismételte. Mert Izrael népét az Örökkévaló nem engedni elpusztítani. A púrím parancs Hámanra, az amalekitára vonatkozik: „Töröld el Amalék emlékezetét az ég alól, és ne felejtés.”

Ezt a parancsolatot teljesítjük most – folytatta Frölich –, nem felejtjük az áldozatokat és a bűnöket. A múlt tragédiáival erősebbek, a jelenével összetartóbbak leszünk. Történelmi küldetésünket e világban csak ezekkel az erényekkel felvértezve tudjuk teljesíteni.

Ezután Fekete László, a Dohány utcai zsinagóga főkántora elmondta a Kél malé ráchámim kezdetű gyászimát.

„A fájdalom egyre mélyebb, hiszen nem tudunk igazságot szolgáltatni sem az áldozatoknak, sem családjaiknak” – idézte országa külügyminiszterének, Hector Timermannak a szavait Domingo Santiago Cullen. Az Argentín Köztársaság nagykövete elmondta, hazájában minden évben megemlékeznek a terrortámadásról, amely huszonkilenc ártatlan áldozatot követelt, és lerombolta a diplomáciai képviseletet. A nagykövet hangsúlyozta azt is, hogy a kegyetlen akció, valamint a Zsidó Közösségi Központ (AMIA) elleni, két évvel későbbi merényletet is mindnyájuk, 40 millió argentin elleni támadásnak érzik. Mert mindannyian elutasítják az erőszakot és az irracionális gondolkodást. Elkötelezték a gyűlölet és a diszkrimináció elleni harcban, ugyanakkor megakarják találni a jóvátételt és az igazságszolgáltatás formáit.

„Fejet hajtunk azok előtt, akik az életüket adták hazájukért. Túl nagy áldozatot hoztak ahhoz, hogy megfélemezze róluk” – csatlakozott az előtte szólókhöz Alberto Bottari de Costello érsek, a Szentszék nagykövete. Hangsúlyozta: elitől minden támadást, amely diplomatákat vagy diplomáciai testületet ér, hiszen ők a párbeszéd és a megértés képviselői, a jóakarát érvényesítői a béke és a nyugalom érdekében.

A merénylettel kapcsolatos családi emlékeit osztotta meg az egybegyűltekké Rafi Carmon, a néhai Eliora Carmon sógora. Húsz éve Eli, öt kisgyermek édesanyja, aki a nagykövetség munkatársa volt, a romok alatt lelta halálát. Férje, a követségen konzulként dolgozó Dani Carmon, Rafi fivére megsebesült. A harmincapos gyász után Dani visszatért

Az izraeli és az argentin nagykövet meggyújtják az emléklángokat (MTI/Fotó: Kovács Attila)

Izraelből Argentínába, elhatározva, talpra áll, és folytatja életét. Tudta, támaszt kell nyújtania anyja nélkül maradt gyermekeinek, és elhatározta, segít újjáépíteni a nagykövetséget. Ma aktív és büszke izraeli diplomata, aki

Merénylet merényletre

1992 márciusában az argentin fővárosban terroristák felrobbantották az izraeli nagykövetséget. A nyomasztó kiderítette, hogy a támadást az Irán által irányított és támogatott libanoni Hezbollah terrorszervezet követte el. Az izraeli nagykövetségnél felrobbantott pokolgép 29 embert ölt meg, és több százán megsebesültek. Az áldozatok között voltak izraeli diplomaták is családtagjaik, valamint a nagykövetséggel kapcsolatban nem álló járókelők is, akik a szomszédos katolikus templomba igyekeztek.

Két évvel később a Hezbollah újra lecsapott Buenos Airesben, akkor a Zsidó Közösségi Központot robbantották fel. A 85 áldozattal járó támadásért az Interpol ma is körözi Ahmed Vahidit, a jelenlegi iráni védelmi minisztert és cinkosait.

a fejlődő országoknak hazája által nyújtott támogatás és a velük való együttműködés területén dolgozik.

Rafi Carmon elmesélt egy különleges történetet, amely a közös felelősségvállalást példázza. A Buenos Aires-i nagykövetség romjai alól előkerült egy csodaszép csillár. Teltek

az évek, és nem találtak neki méltó helyet. Aztán jött Törökországban az isztambuli zsidó közösség szintén terroristák által elpusztított két zsinagógája újjáépítésének befejező szakasza 2004-ben. Dani Carmon, az argentinai izraeli nagykövetség elleni támadás túlélője gondoskodott róla, hogy a régi szép csillár Isztambul egyik legnagyobb zsinagógájában találjon új otthonra. Az ünnepélyes megnyitón részt vevő diplomata a folytonosság, a remény és az optimizmus szimbolikus kifejezésének szánta a gesztust.

A záróbeszédet Ilan Mor, Izrael budapesti nagykövete tartotta, akinek hazájában szintén minden évben megemlékeznek a 29 áldozatról és a 242 sebesültről. Mor ugyancsak beszélt a Buenos Aires-i Zsidó Közösségi Központ (AMIA) elleni végzetes támadásról, amelyben nyolcvanöt ember életét oltották ki, és százakat sebesítettek meg. A nagykövet kijelentette: a terrortámadások nem rettennek el őket, izraeli diplomatákat attól, hogy a világ minden részében képviseljék hazájukat. Mint mondta, katonák ők a diplomácia frontján a terrorizmussal szemben. Az elmúlt hónapokban szerzte a világon számos, izraeli állampolgárok elleni támadási kísérlet történt: Indiában, Azerbajdzsánban, Grúziában, Thaiföldön és néhány napja Franciaországban. Mor kiemelte: a terrorizmus elleni küzdelem nem egyetlen ország felelőssége. Ezt a csatát kontinenseken, kultúrákon és határokon átívelően, nemzetközi összefogással kell megvívni.

Az esemény zárásaként a férfiak Frölich főrabbival együtt elmondták a kádist.

R. V.

Itt a peszách, itt a vérvád

A Mazsihisz tiltakozik a parlamenti zsidózás ellen

A Mazsihisz vezetői, Feldmájér Péter elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató a magyarországi zsidóság nevében levélben tiltakoztak Lezsák Sándornál, a Magyar Országgyűlés elnökének feladatát ellátó alelnökénél Baráth Zsolt jobbikos képviselőnek a Parlamentben elhangzott, rituális vérvádat tartalmazó beszéde miatt.

A Parlament tegnapi ülésén Baráth Zsolt, a Jobbik képviselője nyíltan antiszemita felszólalást engedett meg magának. A Jobbik nevű formáció képviselői már több ízben hangoztatták a Házban olyan nézeteket, amelyek a két világháború közötti, a holokausztot megelőző, illetve a holokauszt során használt szavakat, fasiszta gondolatokat idézték.

A tegnapi felszólalás Magyarország Parlamentjét egyenesen a sötét középkorba taszította vissza, mivel a rituális vérvád ilyen szemérmetlen nyíltsággal történő hangoztatása példátlan a modern magyar parlament történetében.

A majd egy évvel ezelőtt elfogadott Alaptörvény nemzeti hitvallása is rögzíti: „Becsüljük országunk különböző vallási hagyományait.”

A tegnapi, vérvádat megismétlő felszólalás nemcsak a magyar zsidóságot sérti, hanem a Parlamentet és egész Magyarországot is. Nyíltan szembeszegül az Alaptörvény azon rendelkezésével, hogy „Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság”.

Már több alkalommal felhívtuk a figyelmet arra, hogy a Magyar Parlamentnek nem lenne szabad eltérnie, hogy egyes képviselői a mentelmi jogok mögé bújva nyíltan rasszista, antiszemita felszólalásokat tegyenek, és ez ellen a Ház vezetése ne tegyen semmit.

Ismételten felszólítjuk Magyarorszag Országgyűlésének

azon képviselőit, akik hisznek az Alaptörvényben lefektetett elvekben, és külön a Tisztelt Ház vezetését, a Magyar Kormányt, hogy haladéktalanul tegye meg azokat a törvényhozási és egyéb lépéseket, amelyek alkalmasak arra, hogy az ilyen és ehhez hasonló felszólalásokat a jövőben megakadályozzák, megtorolják, és kellő szankciókkal sújthassák a szólásszabadság jogával visszaélőket.

A kormánypartokat és vezetőiket közvetlen felelősség terhelé azért, hogy megtűrjük az egyre durvább és nyíltan zsidóellenes megnyilvánulásokat és azt, hogy az ilyen felszólalások érdemi következmények nélkül maradjanak. A magyarországi zsidóellenes érzelmeket felkorbácsoló az Államot és a társadalmat vezetőket passzív magatartása miatt egyre nagyobb veszélyt jelentenek: Magyarorszag egyre közelebb kerül a faji gyűlölet szakadékhöz.

A kormánytöbbséget alkotó pártok kezében kellő hatalom összpontosul ahhoz, hogy gátat vessenek a faji alapú gyűlölet minden elsőpró dühének.

Kérjük, hogy az i. t. Alelnök úr mielőbb intézkedjék a Parlament illetékes bizottságainak összehívása iránt, hogy a szükséges intézkedéseket megtegyék.

Ne engedjék meg, hogy a modern Magyarországot a középkori állapotokba vessék vissza, ne engedjék, hogy Magyarország gúny és megvetés tárgya legyen az egész világon, ne engedjék, hogy a magyar nép többségét, a Magyar Parlamentet a fasiszta csöcselék szavai alapján ítéljék meg.

Az ügyben mielőbbi intézkedését és választát várva:

Feldmájér Péter

Zoltai Gusztáv

Mottó

Hankiss Ágnes EU-képviselő:

A zsidóknak nincs félnivalójuk Magyarországon.

Antiszemita plakátok tűntek fel Budapesten

Leplezetlenül antiszemita szellemiségű, demokráciaellenes és Szalásit éltető vadplakátok lepték el Budapestet – több fővárosi kerületben is felbukkantak tegnapi virradóra a hungarizmust népszerűsítő falragaszok.

A Budán, a XI. kerületi Órmezőn villanyoszlopokra ragasztott plakát egy katonai egyenruhát viselő férfit ábrázol, aki kezében egy felakasztott (?) figurát tart, mintha „megcsípte”, elkapta volna.

A figura jellegzetes fejfedőt, kipát visel, de hogy még egyértelműbb legyen a célzás, hatalmas Dávid-csillagot is festettek a mellére, miközben zsebéből dollárbankok hullanak. A plakát felirata „harc”-ra szólít fel. A falragaszon hivatkozott internetes oldalak egyikén Szalasi Ferenctől közölt idézetből sejthető a „harc” mibenléte, ugyanis az idézet a politikai hatalmat gyakorló zsidóság „ellenzereként” a hungarista népmozgalmat nevezi meg.

A másik plakát – amely a Teréz körúton, a Mahir hirdetőoszlopain, a legális plakátokat felülragasztva bukkant fel – egy korabeli fotót közöl, melyen nyilasok masíroznak. Felirata pedig: „Elegend van már a demokráciából? Ismerd meg Szalasi eszméjét.”

A fekete-fehér plakátok egy internetes gyűjtőoldal elérhetőségét reklámozzák, ahonnan több, hungarista, revizionista szellemiségű, illetve rasszista, antiszemita tartalmat kínáló honlap érhető el.

A nyilvánvaló antiszemita és uszító üzenet ellenére a lapunk által megkérdezett jogász szerint kérdéses a jelenlegi büntetőjogi megítélése. A rajzos plakát H betűs logója ugyan nagyon hasonlít a nyilaskeresztre, amely tiltott önkényuralmi jelkép, közzététele pedig bűncselekmény lenne, de a plakát készítői láthatóan figyeltek arra, hogy az ábrázolás ne legyen egyértelmű – mondta Magyar Gábor ügyvéd, aki szerint így vélhetően bűncselekmény nem történt.

Ugyanakkor ha valaki feljelentést tenné, a rendőrségnek az eljárásban tisztázni kellene, hogy fennáll-e a bűncselekmény gyanúja – tette hozzá. Mint mondta, felvethető azonban a szabálysértés gyanúja, mivel a törvény szerint „aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, elzárással vagy szőzötvenzer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható”. Magyar szerint azonban a közösség elleni izgatás mint bűncselekmény nem merülhet fel, mert ahhoz „az erőszak bekövetkezése veszélyének közvetlennek és nyilvánvalónak kell

lennie”, viszont a plakátoknál ez nem érhető tetten.

Az ügyvéd kitért arra is, hogy a láthatóan vadplakátok kiragasztása miatt felvethető a hirdetésekkel kapcsolatos szabálysértés gyanúja. Lapunk megkereste az érintett önkormányzatokat is, azt tudakolva, tett-e valaki bejelentést a plakátokról, illetve tesz-e lépéseket azok eltávolítására a helyhatóság. Újbuda önkormányzatának sajtófőnöke tőlünk értesült az Órmezőn kihelyezett plakátokról, de azonnali intézkedést ígért. Milassin Levente elmondta: bár állampolgári bejelentés nem érkezett az ügyben a hivatalhoz, a fotók alapján beazonosítják a helyszínt, a közterület-felügyelők pedig eltávolítják a falragaszokat.

kat. A VI. kerületi önkormányzatnál későbbre ígérték lapunknak az ügyben tájékoztatást, azt azonban megtudtuk, hogy bejelentés ott sem érkezett a hivatalhoz.

A vadplakátok felbukkanása azért is aktuális, mert éppen a napokban került nyilvánosságra az a felmérés, mely szerint a magyarok kétharmadának van valami baja a zsidókkal. Az amerikai Rágalmazásellenes Liga tíz európai országot vizsgáló kutatásából az derült ki, az antiszemitizmus általános foka Magyarországon a legmagasabb, és itt gondolják a legtöbben azt is, hogy a zsidók túl nagy hatalommal rendelkeznek az üzleti életben. A szervezet vezetője, Abraham H. Foxman szerint Magyarországon, Spanyolországban és Lengyelországban az antiszemita magatartást mérő számok szó szerint túllépnek a grafikonon, és komoly választ követelnek a politikai, civil és vallási vezetőktől.

Tudnak az erősödő szélsőségesegről

Magyarországon is megjelent a kapitalizmus-, Európa- és Izrael-ellenesség, a gazdasági válság nyomán idehaza is megerősödtek bizonyos szélsőséges csoportok – mondta a hvg.hu-nak Fónagy János. A Fidesz képviselője azután nyilatkozott, hogy megbeszélések folytatók az EBESZ képviselőjével. Andrew Baker éppen tegnapi tájékozódott a magyarországi antiszemitizmusról Budapesten, és Fónagyon kívül Martonyi János külügyminiszterrel, Kovács László (MSZP) és Schiffer András (LMP) képviselőkkel is tárgyalt.

(Lengyel Tibor / Népszava)

Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a ma már igen idős Jad Vasem-kittüntetettakat, akik 1944-ben életük kockázatásával zsidó üldözötteket mentettek meg. Hálás köszönettel: Igaz Emberekért Alapítvány.

Adószám: 18040094-1-42

Kérjük, hogy lehetősége szerint külön adománnyal is fejtesse ki háláját a Jad Vasem-kittüntetettak iránt a vézskorszakban keveseknél tapasztalt kimagasló emberségükért. Csekk napközben igényelhető a 341-1261 telefonszámon.

EXKLUZÍV

Interjú Deblinger Meir Eduárddal, az ortodoxia új elnökével

– Ön Deblinger Eduárd vagy Eduárd Deblinger?

– Értsem a kérdést. Osztrák állampolgár vagyok. Itt Deblinger Eduárd, külföldön fordítva.

– A pesti ortodoxiában ha jól emlékszem, a felszabadulás óta csak elhalálozás esetén történt elnökváltás. Most mi az ok?

– Herczog László, az elődöm hosszú ideje betegeskedik, és ezért nem volt képes ellátni az elnöki

Természetesen ezt vallási, és nem gazdasági szempontból értem.

– A hírek arról is szólnak, hogy a közgyűlésen feszültség alakult ki a külföldi és az itthoni küldöttek között. Ön hova tartozik?

– Először is: az, hol él az ember és hová fűzik az érzelmei, az nem biztos, hogy egy országot jelent. Nekem meghatározó, hogy a szüleim innen indultak. A szívem, a gondolataim már csak az irántuk érzett tiszteletből is idehúznak. Ilyen szempontból magyar zsidóknak tekintem magamat.

– Milyen kapcsolatot terveznek a lubavicsiakkal és a többi külföldi indíttatású szervezettel?

– Mint mondtam, először a saját szénánkat akarjuk rendbe tenni. Utána a Mazsihisszel szeretnénk tisztázni a viszonyunkat. Azután tudjuk felvenni a kapcsolatot más szervezetekkel.

– Milyen lesz ez a neológ-ortodox viszony?

– Ne említsük ezt a „neológizációt”, nevezik Mazsihiz-ortodoxia kapcsolatnak. Én fontos (talán a legfontosabb) célul tűztem ki a példamutatást.

– Milyen tervei vannak a Wesselényivel?

– Egyetlen terv van: az iskola maradjon! Remélem, sokkal több gyerekkel.

– Honnan?

– A többi zsidó iskolából. Azokat a gyerekeket keressük, akik nem az asszimiláció útját választják, zsidó társaságban zsidó életet szeretnének élni.

NÉVJEGY

Deblinger Meir Eduárd 1953-ban, Bécsben született. Tizennégy éves korában egy angliai jesivába, Gatesheadbe került, majd tanulmányait Antwerpenben folytatta. Őt nyelven beszél. Húszéves korában megnősült, azután Frankfurtba költözött, azaz jelenleg is ott van lakása. Szinte valamennyi felmenője magyar származású, beleértve felesége szüleit, illetve nagyszüleit is. A 70-es évek végétől kereskedelmi kapcsolatba lépett itteni cégekkel, a rendszerváltástól kezdődően gyakran tartózkodik Budapesten. A „végállomás”, mint minden hagyományhű zsidó embernek, B”H Jeruzsálem.

– Hanna?

– Kiseb-nagyobb átalakítással csökkenteni lehetne a jelenlegi veszteséges működését. A pénz... pontosabban a Pénz. Akárhová nyúlunk, ebbe, illetve ennek hiányába ütközünk. Először azt szeretném megcsinálni, amit nélküle is lehet.

– Ha nem lennének azok a külföldi szervezetek, amelyek a vallásunktól eltávolodottak visszavezetését tűzték ki célul, élne még az itthoni zsidóságnak?

– Véleményem szerint valamennyien azon munkálkodnak, hogy a zsidó élet folyamatos legyen.

– Nagyon diplomatikus válasz...

– Nem, ez nem diplomatikus, ez azt jelenti, hogy nélkülük már nem lenne jövő.

– Arról mi a véleménye az Elnök úrnak, hogy az anyagi feltételek enyhén szólva nem egyformák?

– Mindenki arra költi a pénzt, amire akarja. Mindenki azon fáradozik, hogy több pénze legyen, és hogy több pénz tudjanak a céljaira felhasználni.

– Má nistáno? Miben különbözik az idei széder az eddigiéktől?

– Niszán hónapjában járunk. Egyik újjévünk. Szeretném, ha nemcsak jelképesen, de a valóságban is kezdete lenne az ortodoxia megújulásának.

– Köszönöm az interjút.

Kardos Péter

Szeretném, ha niszán hónapja lenne az ortodoxia megújulásának kezdete (Villányi-fotó)

teendővel jár, nem mindig könnyű feladatokat.

– Az interjú idején Ön 1 hete tölti be a funkciót, így természetesen nem az eredményekről, hanem a terveiről faggatnám.

– Azzal kezdeném: katasztrófális helyzetbe került az ortodoxia. Vallási szempontból is, az utánpótlás miatt is. A Wesselényibe már olyan kevés gyerek jár, hogy ezt már nem is lehet utánpótlásnak nevezni. A Hanna, az Alma utcai otthon, hadd ne soroljam – amerre nézek, amerre nyúlok, mindenütt a gondok tömkelege fogad. Jól ismeri mindezt a Mazsihiz is, amely átvizsgálta egész gazdasági rendszerünket.

– Hány elnökjelölt között választhattak a tisztújító közgyűlésen?

– Én voltam az egyetlen! Senki más nem akarta vállalni ezt a nehéz feladatot.

– És most mi lesz?

– Egy dolog, hogy mit szeretnék, a másik, hogy mire lesz lehetőségem. Először a stabilitást teremteném meg, amire építkezni lehet. Az elöljáróság, a Mazsihiz, de bárkinek a támogatásával szeretnék újra felépíteni ezt a hitközséget.

– A Mazsihiz közgyűlésein gyakori téma, hogy az ortodoxia úgymond lebegtetni a tagságát, a közgyűléseken már nem is képviselteti magát, hírek szólnak valamilyen külföldi ortodox rabbicsoport fenyegetéséről is, hogy amennyiben nem lépnek ki a Mazsihizból, „elzárnak minden csapot”.

– Ha úgy tetszik, marad a „lebegtetés”. Értekezni kell ez ügyben az új, fiatal elöljárósággal, a tagokkal és az említett rabbikkal, vagyis természetesen nem egyedül fogok dönteni. Azt biztosnak vélem, hogy az itthoni zsidóságnak, a Mazsihiznek is, létkérdés az ortodoxia fennmaradása, mert meggyőződésem, hogy nélkülünk nincs magyarországi zsidóság.

Választott az ortodoxia

A Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség rendkívüli tisztújító közgyűlésén a következő vezetőséget választotta meg:

Deblinger Eduárd
Somlai Paskesz Tamást

elnök
főtákarai tisztségében
a közgyűlés megerősítette
előljáró
előljáró
előljáró

Dr. Balázs Gábor
Deutsch Róbert
Haraszi Sándor

A Wesselényi nem zár be!

Meglehetősen hosszú ideje egymásnak ellentmondó állítások terjengtek az Amerikai Alapítványi Iskola sorsáról.

A bezárásról újra és újra felröppenő, sokakat elbizonytalanító híreket most nagy örömmel és megnyugvással tudjuk cáfolni.

A Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség új elöljárósága az Amerikai Alapítványi Óvoda és Iskola hosszú távú, stabil működtetése mellett foglalt állást.

Ezzel a döntéssel lezárult az az évek óta tartó áldatlan állapot, melyben rendszeresen elterjedt, hogy az iskolát bezárják, ami az intézményünkhöz kötődő vagy érdeklődő családokat bizonytalansággal töltötte el, a tantestület számára pedig rendkívüli módon megnehezítette a nyugodt munkát, a stratégiai tervezést, a hosszú távú pedagógiai fejlesztést.

Bízunk benne, hogy fenntartónk, a MAOIH folyamatos és elkötelezett erkölcsi támogatásával, az anyagi gondokat közös erőfeszítéssel leküzdve, intézményünk hosszú és sikeres jövő elé néz.

Köszönjük a bizalmat és a kitartást azoknak a családoknak, akik eddig is ránk bízták legnagyobb kincsüket, és örömmel várjuk mindazok érdeklődését, akik gyermekeiknek családias légkört, magas elvárásokat támaztató zsidó óvodát-iskolát keresnek. Szeretettel várjuk a legfiatalabbakat óvodánkba, a nagyobbakat általános iskolánkba, gimnáziumi és vendéglátó szakiskolai képzésünkbe.

Információ: telefon 322-2843, info@aai.co.hu, www.aai.co.hu.

Sugár Sára igazgató

Breuer Péter beszélgetése Ilan Morral

– Ezekben a percekben, miközben itt a Halljad, Izrael című műsort készítjük, Jeruzsálemben, a zsidó állam fővárosában, a Nyugalom Hegyén, örök nyugalomra helyezik azt a négy toulouse-i áldozatot, akik csak azért hunytak el, mert zsidók voltak.

– Kedves Breuer úr, hadd javítsam ki. Nem elhunytak, hanem megölték, azaz meggyilkolták őket. Gyerekek, zsidó gyerekek, akiket csak azért gyilkoltak meg, és ebben egyetértek, mert zsidók voltak. Több százmillió európai és magyar gyerekhez hasonlóan éppen iskolába tartottak reggel nyolc óra tájt, hogy tanuljanak, hogy jobb zsidókká és a világnak jobb polgáraivá váljanak. És egyszer csak jött egy bűnös, gyilkos, terrorista, aki néhány lövéssel megfosztotta őket életüktől. Az elmondottak alapján még meg is bizonyosodott róla, hogy valóban meghaltak. Véleményem szerint ez ismételtélen annak a bizonyítéka, hogy a világ felvilágosult erőinek össze kell fogniuk, együtt kell harcolniuk az antiszemita megnyilvánulások ellen, az Iránból, a Hezbollah, a Hamasz és az al-Kaida részéről érkező „iszlám terror” ellen, amely pusztán azért szólít fel zsidók meggyilkolására, merthogy zsidók. Nem hagyhatjuk, hogy győzedelmeskedjenek. Az a tény, hogy azokat az ártatlan fiatal gyerekeket Izraelben temetik el, azt bizonyítja, hogy milyen erős és elszakíthatatlan a kapcsolat Izrael, a zsidó nép hazája és a világ zsidó közösségei között. Ez egy olyan kapcsolat, amelyet mi, izraeli diplomaták próbálunk erősíteni, és sosem fogjuk hagyni, hogy eltávolodjunk egymástól. Természetesen sem a boldogabb, sem a nehezebb percekben, mint a mai nap, amikor a négy toulouse-i meggyilkolt gyereket temetik el.

– A műsor péntek délután kerül adásba, amikor is már folynak az előkészületek a Wesselényi utcai Hősök Zsinagógájában egy másik rendezvényre. A már második, Argentínában történt terrorcselekmény áldozatairól emlékeznek majd meg. Őket is azért ölték meg, mert zsidók voltak, izraeli diplomaták. Mi történt ott, és tudja-e előre, hogy mi lesz a megemlékezésen?

– 1992. március 17-én felrobbant egy autó a Buenos Aires-i izraeli nagykövetség nagy épülete mellett. Huszonnyolc izraeli halt meg a robbanásban, diplomaták, helyi argentin nagykövetségi dolgozók, a barátaink, és körülbelül kétszázötven argentin sebesült meg, akiket az a balszerencse ért, hogy éppen a nagykövetség közelében voltak. A robbanást egy terrorcselekmény okozta, amelyről ma már tudjuk, hogy tervezője Irán, kivitelezője pedig a Hezbollah volt, ugyanaz a terrorcsoport, amely Libanonban működik. Nem felejtjük

el, hogy bár mára már politikai párttá alakult, attól még teljes mértékben terrorcsoportról van szó.

Mindig azt szoktam mondani, hogy életem során kétszer voltam, illetve vagyok katoná: egyszer mint a Védelmi Erők katonája, hiszen tizenhét évesen bevonultam és az országhatárokat fegyverrel védtem, és amint dolgozni kezdtem a külügyminisztériumban, újból katoná lettem, igaz, most már öltönyben, akinek úgy mond a toll, az írott és a kimondott szó a fegyvere. Több ezer más hazámbebeli diplomatával együtt egy régi-új fronton szolgálok, ahol terrortámadások érik a diplomáciai képviselőket, nagykövetségeket, amelyek Izrael szimbólumai. Amikor a terrorista nem képesek megadóra kényszeríteni minket a Közel-Keleten, akkor a szimbólumokat támadják, azt, aki képviseli szuverén, független államunkat világszerte. A pénteki megemlékezés rövid lesz, hiszen ez ügyben úgy vélem, a kevesebb mindig több. Visszafogott ceremóniát rendeznek, egyértelmű üzenettel, ahol a világ diplomatái egyértelműen kiállnak Izrael mellett a terror elleni harcban. Beszédet mond majd az argentin nagykövet, a Vatikánból a diplomaták legnagyobbja, valamint a családok képviselője, azaz egy izraeli úr, akinek sógoromja a nagykövetségen dolgozott, és ott gyilkolták meg. Én is szólok majd néhány szót, illetve Frölich főrabbi is. Elmondunk egy Kádist és egy Kél málé ráchámim imát is. Meghívok mindenkit, hogy aki tud, jöjjön el a helyszínre, és halkán, de hatalmas erővel támogasson bennünket.

– Nemrég Benjamin Netanjahu miniszterelnök az Egyesült Államokba látogatott, és kevésebben nem a palesztin kérdést vitatta meg az amerikai elnökkel, hanem Iránnal foglalkoztak. Az aktualitása ennek, ami most Toulouse-ban történt, ugyanaz, mint annak, ami évekkal ezelőtt Argentínában esett meg. Milyen következtetést kell levonnunk, mit kell ebből tanulnia a magyar diplomáciának, illetve Ashton asszonynak?

– Véleményem szerint egyértelművé kell tenni, és nem hiszem, hogy ezt eléggé ki lehet hangsúlyozni, hogy Irán az egész világ békéjére veszélyes.

Egyre több ember, és nemcsak a szakemberek, illetve a politikusok, hanem az átlagember is kezdi érteni, hogy mit jelent egy vallásos, fundamentalista, zárt Irán, melyet erkölcsökben visszamaradott mullahok vezetnek, akiknek világlátása hatalmas távolságra van az olyan demokratikus elvektől, mint a szólásszabadság, az emberi jogok, illetve a nők jogai. És ha egy ilyen államnak, amely a modernizációban a negatívát látja, amely ellen harcolni szeretne, ha egy ilyen ország-

nak nukleáris fegyvere lesz, akkor ez a világgökösség úgy mond összes „játékszabálya” felborul. A kérdésnek nem annak kellene lennie, hogy Izrael vagy Amerika támadni fog-e, hanem hogy milyen lesz a világ, amennyiben Iránnak, egy olyan országnak, amit most leírtam, nukleáris fegyvere lesz. A múltból már ismerjük a nukleáris fegyverek jelentőségét. Ez a valódi kérdés. Netanjahu washingtoni látogatásának célja az álláspontok összehangolása és a közös bátorítás volt két barát között, hiszen Amerika valóban Izrael legjobb barátja és támogatója.

– És nem csak a „zsidó hang” vagy a „zsidó lobb” miatt, ez nem is játszik közre. Fontos megérteni, hogy a barátság, az egyenlőség, a nyitottság, és természetesen az, hogy Izrael egy sziget abban a hatalmas, áporodott óceánban, amit ma „arab tavasz” neveznek, de én csak „iszlám télnek” hívom. A stabilitás szigete egy labilis Közel-Keleten. Ashton asszony az Európai Unió képviselője. Egy dolgot tudok, és ez nem feltétlenül Ashton asszonynya vonatkozik. Tudom, hogy a béke iránti vágy néha elvakít. Előfordul, hogy annyira szeretnénk elérni a békét, hogy vakokká válunk, és nem vesszük észre, hogy a békének mi lesz az ára, illetve hogy milyen út vezet odáig. Ezeknek a kicsinyeknek a meggyilkolását Toulouse-ban gázai gyerekekkel hozni párhuzamba, már elnézést, de számomra elfogadhatatlan. Szerintem Lieberman külügyminiszter reakciója helytálló volt, nemcsak mert ő a főnök, hanem mert helyesen képvisel egy álláspontot, ahogyan azt való. Nem lehet összehasonlítani ártatlan gyerekek lemezárását – akár zsidókat vagy bármilyen gyereket csak mert valamilyen néphez vagy nemhez tartozik – egy olyan helyzettel, amikor a terrorista maguk használnak gyerekeket élő pajzsként, és most konkrét esetekre gondolok, amik az évek során a Gázai övezetben történtek. A terrorista tudja, hogy az izraeli katonák erkölcsre megfellebbezhetetlen, és nem fognak terroristaokra löni gyerekek közelében, meg saját életük kockáztatása mellett sem. És már előfordult, hogy egy katonára azért fizetett életével, mert nem tüzelt olyan terrorista, akik gyerekek mögött rejtőztek el. Tehát minden tisztelem Ashton asszonnyé, de az összehasonlítás elfogadhatatlan. Kérem és javaslom, hogy továbbra is tegyenek meg mindent a békéért, a két fél a Közel-Keleten megegyezzen. De azt is kérem, próbálják meg elkerülni, hogy a cél elvakítsa önmagukat. Az izraelieknél jobban senki sem akarja a békét, szinte minden áron is, kivéve önnön biztonságunk, Izrael biztonsága, illetve Izrael léte árán.

Egy barátság története

A száz éve született Raoul Wallenberg emlékezetére

Ráb Andrásal tulajdonképp a munkaszolgálat során barátkoztunk össze, jóllehet egy gimnáziumba jártunk. 1944 májusában az 1924-es korosztályt behívták, akkor találkoztam újra vele és két másik osztálytársammal. Először Pusztamizsére vittek minket, később Budapesten, a Vörösmarty utcai leánygimnázium tornatermében helyezték el a századot. Egymás mellett, szalmazsákon volt a fekhelyünk. Bal oldalamon Ráb András, becenevén: Lojzi, tőlem jobbra Tímár András, egymás között: Bambula, és mellette Hanzi, azaz Kallós János. Később a rengeteg bolha miatt Tímár András „felköltözött” az asztalra, és ott aludt. Oroszlánoknak neveztük el magunkat, de nem a savanna urairól, hanem az *Óz, a csodák csodája* című film gyáva oroszánjáról. Segítettük egymást a munkában, megosztottuk egymással a jó ennivalót vagy a ritkán érkező élelmiszercsomagokat.

A századunk feladata romeltakarítás volt. Első „bevetésünk” június közepén a Fanto olajfinomítónál volt: árkot ástunk a bombázás után, hogy a tűz ne terjedjen tovább. A Rákosrendező pályaudvaron a megrongált vasúti síneket krampácsoltuk. A Margit híd pesti hídfőjénél végignéztük Újpest bombázását, mert a légiriadó ellenére nem engedtek be a közeli házak óvóhelyeire azaz, hogy zsidók vagyunk. A legfőbb talán az volt, amikor a Nürnberg (ma Ilka) utcában egy ház romjai alól 85 halottat ástunk ki. Volt mitől félnünk. Megrendültünk.

1944 szeptemberében, a Lakatos-kormány idején váratlanul hazarendeltek minket szombat-vasárnap. Tímár barátommal levettük a sárga karszalagot, és beültünk a jogi egyetemmel szemközti cukrászdába, pedig nagyon féltünk, hogy felfedeznek minket. Gyakori volt a razzia. Októ-

előtt egy asztalnál katona ült, tőle talvolta egy csendőrigyelt. Közvetlenül az asztal mellett állt egy magas ember, fekete kabát és kalap volt rajta. Kihírdették, hogy akinek svéd menlevele van, az álljon külön, majd egyenként ellenőrizni fogják az iratokat.

Lojzi korábban egyszer megemlégett, hogy a nővére, aki Stockholmba ment férjhez, és svéd férje van, küld neki egy menlevelet. Rövidesen meg is érkezett az irat az apja lakására. Most odasúgta nekünk, hogy készítet a menlevélről fotómásolatokat, szétosztja nekünk, de szóródjunk szét a sorban, hogy az azonos névvel ne egymáshoz közel kerüljünk az asztal elé. A fotokópia, fekete alapon fehér betűkkel, olyan volt, mint a negatívok. Elsőnek András ment az asztalhoz, ott be kellett mutatnia a papírt, és a nevét bemondani. Én a harmadik „Ráb András” voltam. A név hallatán a katona felnézett a fekete kabátban álló emberre, aki bólintott, így engem is azok közé állítottak, akik elkerülhették a vagonba szállást. Vagy ötvenen lehettünk ebben a csoportban. Akkor még nem tudtam, hogy a kalapos civil Raoul Wallenberg.

A külön csoportban is igyekeztünk egymástól távol elhelyezkedni, nehogy egy esetleges új ellenőrzés során azonos névre szóló iratunk miatt lebukjunk. Sokára, de végre kiengedtek minket, és mindenki mehetett, ahová tudott. Néhányunknak azonban nem volt hova indulni. Kallós Jánossal beálltunk egy nagyjából harmincfős csoportba, velük jutottunk el a Tátra utca 4.-be. Ebben a házban a keresztény óvóhely mellett volt egy zsidók számára kijelölt pincerész is. Itt befogadtak minket.

Felmerül a kérdés, honnan veszem, hogy ott, a pályaudvaron Wallenberg volt az a fekete kabátos férfi.

vagonba zsuppolnak. Ezzel egy olyan barátság pecsételődött meg közöttünk, amely életem napos oldalához tartozik. Valahányszor rá gondolok, valami különös jó érzés fog el, több mint hála. Ez nagy tett volt. Rettenetes helyzetben, életét kockáztatva, igaz emberként védte meg barátai életét.

Ugyancsak hálás vagyok Wallenbergnek, aki csak annyit tudott rólam, hogy veszélyben vagyok, üldöznek, és noha feltűnhetett neki a kétes hitelességű iratomban harmadszor is felbukkanó név, habozás nélkül elfogadta. Kihasználta a javamra azt a kicsi esélyt, amit egy vakmerő fiatal ember képében a sors nyújtott.

Ráb András 1946-ban vagy 1947-ben Svédországba költözött. Mérnök lett. Az ötvenes években nem tudtunk kapcsolatot tartani. A hatvanas évek végén vagy a hetvenesek elején egyik este, úgy nyolc óra felé Pozsonyi úti lakásunkban csöngött a telefon. Itt Lojzi! – mondta. Hol vagy? – kérdeztem meglepetten. – Itt, a kapu előtt. Felmehetek? – Hát hogyan! Megöleltük egymást. Te – mondta –, nagyon éhes vagyok. Mamám azonnal készítet három tojásból rántottát. Úgy ült neki, mintha soha el nem ment volna tőlünk...

Mint kiderült, Lojzi üzleti ügyben jött. Attól kezdve, egészen 2008-ig, két-három évenként elkísérte a nővérét, aki az Ericsson nevében tárgyalt Budapesten. Győrben volt egy kis üzeme is, amelyik az Ericssonnak bedolgozója volt. Lojzi annak a technológiai ellenőrzését végezte el ilyenkor. Budapesten általában a Margitszigeten szálltak meg, néha sikerült egy-egy ebédre vendégül látni. Az üzleti ügyei miatt nagyon kevés ideje maradt.

Egyszer magam is jártam nála. Hivatalos úton voltam Svédországban. Egy üttöt-kopott autóval jött értem a szállodához. Nem voltak szegények, a tisztasági szintje az én koromnál magasabb volt. Sokat szidta nekem az ottani betegbiztosítást. Semmivel nem jobb, mint nálunk – mondta egyszer.

2001-ben Suzanne leányával együtt jött hozzánk. Meg akarta neki mutatni fiatalága helyszíneit: hol lakott, hol járt iskolába. Együtt ebédeltünk. A nagyon kellemes társalgás részeként a lánya egymás mellé ültetett minket, elővett egy kamerát, és kérte, hogy mondjuk el a barátságunk történetét. Akkor derült ki, hogy a családjának fogalma sem volt apjuk háborús múltjáról, soha nem beszélt életének erről a szakaszáról. Később otthon az egész családja jelenlétében lejátszották a videót. Szerette ebből ismerhették meg vakmerő, életmentő cselekedetét.

Rózsit, a feleségemet rögtön megszerette, ahogy megismerte. Tiszteletbeli oroszlanának nevezte. 2008-ban, Magyarországon találkoztunk utoljára. 2010 végén beszéltem utoljára egymással. Mondta, hogy a felesége nagyon beteg. Január 14-én jött Suzanne-tól az e-mail: Lojzi meghalt. A családjá körében ment el, a gyerekei fogták a kezét, és kérésére Bach egy műve szót halkan.

Jóllehet 87 éves korban „elmenni” nem korai, a barátság olyan erős volt közöttünk, hogy a halála nagyon megrázott. Ráb András barátom, aki olyan volt, mint a testvérem, elment. Az ember egyedül marad a múltjával. Soha nem fogom elfelejteni őt.

Wallenberg száz éve született, alig egy évtizeddel volt idősebb nálam. Ő a másik megmentőm. Szeretném, hogy mindkettőjük emléke megmaradjon a gyerekeim, unokáim számára.

Hárs István

Wallenberg-megemlékezés a börtönkápolnában

1944. március 19. szomorú dátum a magyar történelemben: a „szövetséges” német hadsereg megszállta Magyarországot. Letartóztatta a számára nemkívánatos közéleti szereplőket. Kormányváltást kényszerített ki, megnevezve a kormányalakítással megbízható személyeket. Alárendelte a gazdaságot a német hadsereg igényeinek. A náci „Endlösung” programját kiterjesztette a zsidótörvényektől egyre szorongatottabb helyzetben élő, de mégis relatíve biztonságban lévő magyarországi zsidóságra, illetve törvényekkel zsidónak minősített emberekre. Az eszkalálódó helyzet tág teret engedett az

Schönberger András főrabbi

alantas embereknek ösztöneik kiélésére, de ugyanakkor kiváltott hősiességű, áldozatos cselekedeteket is. A baracskai börtönkápolnában a pozitív példákra emlékeztek a Wallenberg-kiállítás megnyitóján.

Szécsi Jónatan Sándor intézeti lelkipásztor bevezetőjében az Újtestamentumból idézett.

Cséri Zoltán bv. ezredes, bv. főtanácsos, intézetparancsnok köszöntőjében kiemelte: Mi sokszor azzal mentegjük magunkat a cselekedeteink miatt, hogy „kényszerhelyzetben voltunk”. Raoul Wallenberg példája arra tanít bennünket, hogy a kényszerhelyzet, sőt a veszélyhelyzet is csak azt tudja kihozni belőlünk, ami a szívünkben van. Ha önzés, akkor a mások kárára való gyarapodás, felemelkedés erőszaktól sem visszariadó cselekedeteit. Ha pedig felebaráti szeretet, akkor a felelős áldozatvállalást. A mi feladatunk odafigyelni, hogy mit engedünk eluralkodni a szívünkben!

W. Richárd fogvatartott Kölcsey Ferenc Himnusz című versét szavalta el a saját szülőházájukban üldözötté vált emberekre emlékezve.

Raoul Wallenberg élete és kora címmel dr. Orosz Ferenc, a Wallenberg Egyesület elnöke ismertette az 1944-es történelmi-politikai helyzetet és a svéd diplomata minden lehetőséget kihasználó embermentő tevékenységét. A kor és a helyzet tragikuma, hogy a zsidók megmentése érdekében a náciokkal viaskodó hős végül az üldözött zsidóságnak felszabadulást hozó szovjet hadsereg áldozatává vált, és minden nemzetközi erőfeszítés ellenére évek múlva a KGB egyik börtönében lelta halálát.

Wallenberg, a hívő ember címmel Vári Krisztina evangélikus börtönlelkész arról beszélt, hogy az embermentő nem volt rajongó módon, látványosan valóságos ember. Az iskolai hittanoktatásnak és az otthoni vallásos nevelésnek köszönhetően viszont olyan felelősség-tudat és lelkiismeretesség alakult ki benne, ami nem engedte, hogy magát mentse, mikor másoknak az ő segítségére volt szükségük.

„Aki megment egy embert, a világot mentette meg” címmel Schönberger András bv. főrabbi szót hálával Wallenbergről és mindazokról (köztük Pest német katonai parancsnokáról, Gerhard Schmidhuber vezérőrnagyáról, a pesti gettó megmentőjéről), akik lelkiismeretük szavára egy embertelen világban is emberek tudtak maradni.

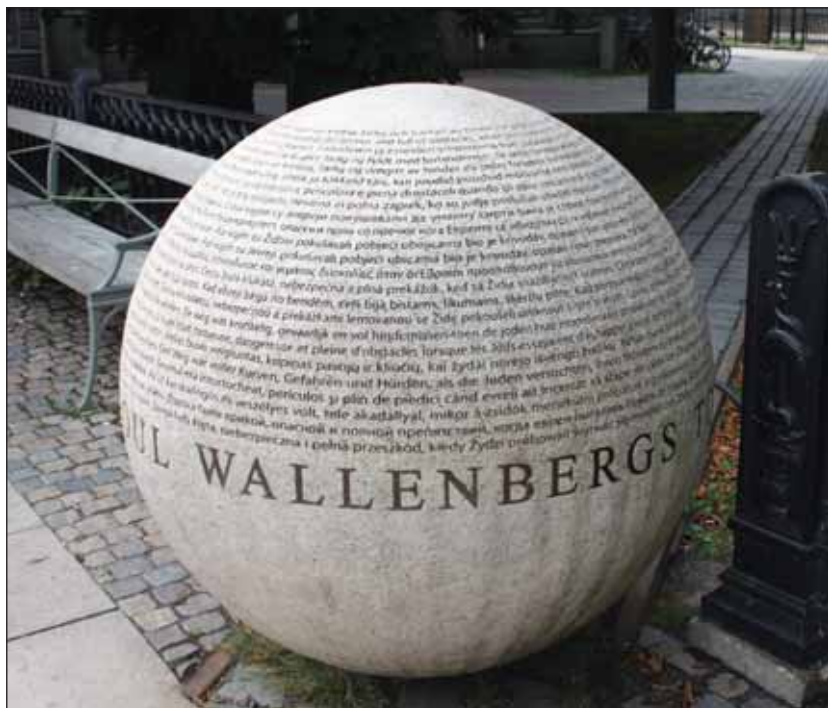
A pusztítás áldozataira emlékezve Vencel György kántor a Kél malé ráchámim fájdalmas szavait recitálta.

Imádsága után a Wallenberg Egyesület nevében Sipos András nyitotta meg a kiállítást.

Az emlékdélután Masa Tamás színesítette az előadások között a Sabbathsong együttes énekeivel.

(GeSheR-HÍD)

(A kiállítás anyaga a Wallenberg Egyesület tulajdona.)

ber elején a századparancsnokunk, vitéz Kóródi Katona János, aki jóindulatú ember volt, az egész századot kivézenyelte egy katolikus templomba, és mindenkit megkereszteltetett. Valamennyien keresztlevelet kaptunk. Azt hitte, hogy így megmenthet minket, ezzel védelelet ad nekünk. Kóródi Katona később, a felszabadulás után kiszagda képviselő lett.

1944. november 26-án átvezényelt minket a Kereskedelmi Alkalmazottak Szövetségének székházába. A nagyteremben aludtunk a padlón, amikor bejött egy hangoskodó nyilas csoport. A mennyezetbe lövöldöztek, és azt kiabálták, hogy elvisszük minket. A keret azonban eltanácsolta őket, mondván, hogy másnap ügyis kivisznek minket a pályaudvarra.

November 28-án reggel fel is sorakoztatták a századot, és hármas sorokban végigmasírozattak a Rákóczi, majd a Fiumei úton, a Józsefvárosi pályaudvarra. A pénztárépület

Nem ismertem személyesen, tehát csak következtetni tudok. Biztos, hogy svéd volt, mert a pályaudvarról akkor kizárólag svéd iratokkal rendelkezőket engedtek ki. Akinek vatikáni vagy svájci védlevele volt, azt ott tartották. Amikor később, 1945/46-ban az újságokban portré vagy egész alakos fotót láttam Wallenbergről, az teljes mértékben megegyezett a képpel, amely az arcáról, az alakjáról bennem megmaradt. Ez időben néha négyesben (a négy „oroszlán”) találkoztunk egy kiskocsmában, és akkor Lojzi is megerősítette, hogy a pályaudvaron Wallenberg mentett meg minket.

Abban a situációban a menekülés ösztöne nagyon erős volt bennem. Akkor természetesen nem gondoltam át Andris barátom cselekedetének morális értékét. Lényegében megmentette az életünket, és kockáztatta a sajátját, mert ha felfedezik, hogy a védlevél másolatait átadta nekünk, világos, hogy mindnyájunkat a

Ami a Nemzeti Alaptantervből hiányzott

A magyar kormány kezdeményezésére az oktatási államtitkárság megbízottjai és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége oktatási osztályának vezetője, Sommer László megbeszélést folytatott a készülő új Nemzeti Alaptantervről. A találkozáson részt vett több zsidó oktatási szakember is.

A Mazsihisz vezetői korábban le-
vében jelezték Hoffmann Rózsa oktatásért felelős államtitkárnak, hogy több ponton átgondolásra ajánlják a készülő Nemzeti Alaptantervet, illetve az ahhoz fűződő garanciákat. A tárcá szinte valamennyi javaslatuknak helyt adott.

A megbeszélésen jelen lévők egyetértettek a Mazsihisz azon ki-
egészítésével, hogy a holokauszt általános oktatásán belül a magyarországi eseményeket különálló egységként kell kezelni és oktatni, s nem elég csak a 30-as évek végétől, vagyis a zsidótörvényektől ismertetni a történeteket. Már az 1920-as évektől

kezdődően tanítani kell azt a történelmi folyamatot, amely végül is a vézskorszakhoz vezetett.

Az Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése kategóriában korábban hiányzott az egyetlen magyar irodalmi Nobel-díjas, *Kertész Imre* neve, és vele kapcsolatban a magyar történelem legsötétebb fejezetének irodalmi feldolgozása, amelyet most módosított a tárca.

Az Erkölcstan, etika pontban is sor került korrekcióra, így a tananyagban nemcsak az európai civilizáció és kultúra keresztény gyökereiről esik majd szó, hanem a zsidó-keresztény kultúra is hangsúlyosan fog megjelenni. A gyökerek tudatosítása különösen fontos, hiszen az európai kultúra alapját képező Tízparancsolat, a hozzá kapcsolódó törvények és a Tóra az Öszösvetség részét képezik. Ezek ismerete elengedhetetlen az európai civilizáció gyökereinek megértéséhez.

(Mazsihisz)

OLVASÓNAPLÓ

Székely Jeruzsálem

Elmúlt számunkban megkezdjük Szávai Géza Székely Jeruzsálem című, az író által műfajilag esszéregényként meghatározott, érdekes, izgalmas, a zsidó-magyar sorskapcsolat lélekvesztőjében evickélők számára letehetetlen könyvének ismertetését.

Idézzünk néhány mondatot ebből a filozofikus, sok bölcsességgel megáldott műből: „És a magyar csendőrség és a német SS-alakulat Bözödújfaluból a marosvásárhelyi gettóba szállította a zsidókat. A szombatosokat, a „lelki zsidókat” is. Csukor Izsákné Kovács Regina néni mesélte el később, hogy a gettóban egy »naccsága« furcsállotta őket, a jelenlétüket ezen a helyen, és csodálkozva megkérdezte: »maguk mit keresnek itt?!« Mire Regina néni sértődötten azt válaszolta: »azt keressük, drága, amit maguk!«

Csukor Izsákné, akinek a fényképe is szerepel, fekete fejkendő, fekete ruhás öreg parasztasszony volt már a könyv megírásának idejében, ölében tartott, összekulcsolt dolgok kezének megvastagodott ujjai paraszti munkáról tanúskodnak. A fürkésző, de jószágos tekintettel a kamrába néző Regina néni válasza a szerző szavaival: „példamutatón pontos”.

A bözdújfalusi zsidók közül sokat, így írja Szávai, a hatóságok kimentettek a gettóból, oly módon, hogy „szinte erőszakkal” visszakeresztelték őket katolikusnak, unitáriusnak, de számosan voltak, akik a „született zsidókkal” a krematóriumba mentek. És számosan közülük, akik életben maradtak, ugyanúgy egyedül találták magukat, mint a „született zsidók” szörvány életben maradtjai a holokauszt után. Mert a visszakeresztelés, az életüket megmentő aktus „nem változathatta meg az életüket meghatározó érzelmi- és hitvilágot”. És tulajdonképpen nem is „visszakeresztelés” volt, mert már zsidó szombatisáknak születtek, azok voltak apáik, nagyapáik, dédapáik is, mintegy négy évszázada. A judaizmus szigetén éltek egész életükben, és ezen a szigeten is haltak meg.

A Lengyelfalván 1830-ban született és Budapesten 1890-ben meghalt Orbán Balázs író, néprajzos egyik könyvének részlete annyira megragadta a szerzőt, hogy még gyerekkorában elhatározta, egyszer regényt ír belőle. A részlet a bözdújfalusi szombatosokról szól. „Az átkozódó lelki zsidókról.” Egyszer még

2.

gyerekként meghallotta, amint egy szombatisa kislány „én édes jóistenkémhez” imádkozik. Elfogta a féltékenység, mert úgy érezte, hogy neki bensőségebb a viszonya Istennel, „közvetlenebbül és hatékonyabban érintkezik vele”. Orbán Balázs azt írja a könyvében, hogy a szombatosok „az átoknak, főként ha börtölnel teszik, nagy hatást tulajdonítanak, s azzal főként hitők üldözöit hiszik leginkább lesújtani, s néha az események egybevágó hatalma azt igazolni látszik”. Egy Czinczini nevű katolikus lelkész, aki feljelentette őket, ezzel üldözöttség hozott „árva fejökre”, és aki a szombatosokat szombatonként dolgozni kényszerítette, megátkoztak, hogy addig ne halhasson meg, „míg a férgek meg nem eszik”. És lám, még életében a tetvek etették meg... Aztán meg ott van a Gagyban lakó Miklósi Pál sorsa, aki szombatonként útéptésre hajította őket... A meghurcoltatás a toleráns, a mindenféle másságot tisztelő, a huszonegyedik századbeli európai gondolat korai modelljének tekintett Székelyföldön is megtörténhetett, mégis a Székely Jeruzsálem, Bözdújfalusi környékén élő bármilyen vallású emberek „ha zsidóokra vagy általában zsidókra terelődött a beszéd, méltatlan üldözésük miatt sajnálták őket”.

Magától értetődő természetességgel évszázados igazságokat közöl. „A székely zsidók történetének megidézése rendjén lépten nyomon belebonyolunk a történelem kibogozhatatlan, abszurd, kusza szövevényeibe.”

Akárcsak a zsidóság történetének megidézésekor, de valamennyi nép történetének megidézésekor is, és mégis úgy tűnik, a történelem számkivetettjei körül kuszábbak, kibogozhatatlanabbak a szövevények. Ha egyszer egy távoli planéta idetévedt lakói sorsa kérdeznék az embereket, „jól érezte-e magát a történelemben, (...) abban a szakaszában, melyben életét leélnie adatott”, kevés mondana igent. Szávai Géza önmagának is felteszi a kérdést, s így válaszol: „Én örülök és szerencsésnek tartom magamat, hogy a Székelyföldön viszonylag kevés előtérlet közepette nőtem fel.” Azt írja: „Az Isten felé vezető utakat senkinek sem áll jogában eltorlaszolni.” Ellentétben minden eddigi történelmi vallással és hittal állítja, hogy „a hit, a vallás az egyik olyan földi

lehetőség, amelynek dimenziójában biológiai különböző determináltságú emberek közösségként élhetik meg a létezésüket”.

Szávai Géza székely-magyar nyelvezete azért szép, mert avatottan fejezi ki a lélek rezdüléseit. Kamaszkorában még a valahová tartozás igényének megvallása közben úgy hitte, hogy valamennyi vallás nyitva áll előtte, ha úgy akarja, még a zsidó is, a megbeszélés, a kibeszélés, a „szégyen nélküli őszinteség” maradó, mély élményével. „Németországban nemcsak a haláltáborok áldozatainak hozzátartozói szorulnak pszichiátriai kezelésre – hanem a háborús bűnösök hozzátartozói és utódai is. Az én ifjúkori német barátaim pirulásában így utólag is érzek valami indokolatlan és mégis: illően és szükségszerűen megatott.”

Ezt a könyvet mindenkinek el kellene olvasni a mai, politikai nézetektől darabokra szabdal, gyűlölet-hullámtól meggyengült Magyarországon. Kötelező olvasmányként gyógyír lenne az ifjúságnak. A kulturált, jól felépített, odafigyelő szavakba öntött emberi őszinteség a legnagyobb élmény. Megért és megértet helyzeteket, embereket, szituációkat, azt sugallja, bármit szabad és lehet, csak gyűlölködni nem. Megérti az idős erdélyi szász professzort és feleségét, aki arról próbálja meggyőzni német származású tanítványát, hogy ne vegyen el magyar lányt, mert „az a család már nem lesz német”. Megérti, de nem ért egyet vele. „Megértem a professzor urat és a feleségét. Az erdélyi szász kultúra és múlt szerelmesei.”

„Ha most, a harmadik évezred elején valaki megkísérli leírni a 16-17. századi Erdélyi Fejedelemség és a benne élő közösségi autonómiák működési elveit – esodálkozva tapasztalhatja: mintha az egyesülni kívánó Európa körüli huszadik század végi gondolatokat összegeznék...”

Azt írja Szávai, hogy ami nyomaskülvön, arról legalább beszélni kell, máskülönben az álhírek robbanást okozhatnak. Mert az álhír tulajdonképpen fikció, amit egy fikciókra épülő világban könnyen hazugsággként kezelhetnek.

A hitet kereső ember ha megtalálja saját hite igazságát, akkor ez által a hit által próbálja meghatározni önmagát a világban. A tekintélyes marosvásárhelyi polgár, a görögényi udvarbíró és székely krónikás, az 1581-ben született és 1658-ban meghalt Nagy Szabó Ferenc feljegyzései szerint a szombatoságot az 1540-es évek tájékán született székely főnemes Eössi András „találta ki”. Eössi a feljegyzések szerint a Bözdújfalutól néhány kilométerre lévő Szentzersebeten valamiféle bibliai helyeket fedezett fel. Az ez idő tájt háborúktól, belvillongásoktól, járványoktól és török, tatár dúlásoktól szenvedő erdélyi nép elfordult az egy évezred alatt megmerevedett keresztény vallástól, és új utakat keresett. A Franz Herdelként született és Dávid Ferencként (1520 körül – 1579) híressé vált erdélyi szász, annak az unitárius egyháznak a megalapítóját és első püspökét, melyből a „zsidóznak” mondott erdélyi szombatoság kinőtt, „egy-egy prédikációja vagy hitvitája után ezrek követték az új vallásba...”

Bethlen Gábor Tündérekertjének ragyogó színeit vajon joggal vetíti-e ki Szávai Erdély valamennyi szegletére? Igaz-e a fejedelem Tündérekertjének reneszánsz tökéletessége, ha tudjuk, hogy az 1636-os országgyűlés fej- és vagyonvesztést rótt ki a judaizálókra, és a Péchi Simon (1565 körül – 1640 körül) által megtérített 20 000 szombatos csak úgy menekülhetett meg, hogy megkeresztelkedtek és betértek a keresztény egyházakba? Igaz-e a Tündérekert legendája akkor is, ha tudjuk, hogy I. Rákóczi György 1638-ban hajszát indított az unitáriusok és a szombatosok ellen, Pécht mint zsidózt a lányával együtt elítélték, jószágait elkobozták, és amikor a „lelki zsidók legkiemelkedőbbje” egyévi várbörtön után beteg, megtörtén kiszabadult, áttért a református hitre, és élete hátralévő éveiben semmi jelét nem adta többé szombatoságának?

(folytatjuk)

Magén István

KÖNYVISMERTETŐ

Róbert Péter: Egyenlő jog a hősi halálra

Bár ez a kötet 2010-ben jelent meg, aktualitását sajnos ma egyre komolyabban kell venni. Róbert Péter a hadtörténetész múltat kutató szemével vizsgálta meg a magyar zsidóság részvételét az első világháborúban.

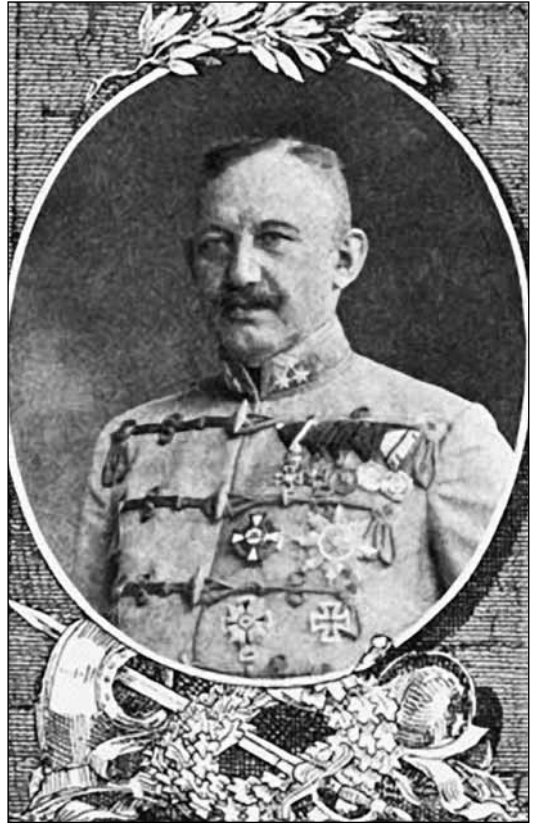
A tudományos igényű megírt mű részletesen megrajzolja az Osztrák-Magyar Monarchia és az annak bukása utáni időszak magyar társadalmának viszonyát a világháború magyar zsidó katonáihoz. Rendkívül sok adatot közöl, például a Monarchia 320 ezer zsidó katonájának nyolcada esett el a harcok pokolában.

Az 1867-es kiegyezés a magyar izraelitákat egyenjogúsította, és az utána következő boldog békeidők létrehozásában a zsidóság fontos szerepet játszott, lojális volt az egymást követő kormányokhoz. Ferenc József már az 1880-as években így ítélte el az antiszemita hangokat: „Hadseregemben több mint harmincezer zsidó katona szolgál. Nem egy európai kisállam büszke lehetne arra, ha ilyen erős hadsereget tudna kiállítani.” Ennek megfelelően a magyar zsidóság nagy része lelkesen elfogadta az 1914-ben Szerbia ellen indított hadjáratot. Szabolcsi Miksa 1914. augusztus 23-án így ír az Egyenlőség című lapban: „A zsidó hitű katonák száma egyáltalán nagyobb az aránynál, mely a zsidóságban lakosságban megfelel. Ezt nem panaszként mondjuk. Sőt, büszkén konstatáljuk, minthogy – ezt nemcsak reméljük, de tudjuk is – való igaz, hogy kvalitatíve is megállják helyüket a zsidó katonák.”

A közös hadseregben szolgáló volt, hogy a szabályzat nem ismer zsidót, és ennek megfelelően a katonákat csak a rendfokozatuk különböztette meg.

A seregben a zsidó tisztek aránya alacsony volt, de a tartalékos tisztek számaránya folyamatosan növekedett. Számos zsidó főtiszt teljesített szolgálatot, közülük kiemelkedett báró Hazai Samu született Kohn Sámuel, aki 1910–17 között magyar honvédelmi miniszter volt.

A világháború vérzivatarában a zsidó katonák hősiessé harcoltak, és sok kitüntetést érdemeltek ki ezzel. Eközben a hátszágban a zsidó szervezetek és a gazdag zsidó gyárosok, pénzemberek jelentős összegekkel támogatták a rászorulókat, és hadikölcsönöket jegyeztek. A háború első szakaszában felmerült a magyar zsidó hadiarchívum létrehozásának igénye, és 1916-ban megjelent a Hadiarchívum Almanachja, amely széleskörűen bemutatta az akkori zsidóság és a teljes társadalom viszonyát, a zsidó nők áldozatvállalását, a korabeli zsidó művészetet, de az egyre növekvő antiszemizmust is, amely a gazdasági helyzet romlásával arányosan támadott mindent és mindenkit, akit vagy amit zsidónak vagy zsidó tulajdonnak, tevékenységnek tartott. Mindez a helyzet romlását okozó bűnbak keresése miatt volt így. Ekkor jelent meg a Huszadik század című értelmiségi folyóirat ún. zsidó száma, amely a zsidókérdéssel kapcsolatban kereste meg a kor neves tudósait és közéleti személyiségeit. A megkérdezettek alig fele válaszolt, és éppen a zsidó származású Jászai Oszkár vetette fel, hogy „csökkentsék a zsidóság abnormális számarányát az értelmiség foglalkozásokban”. Nem sejtette még, hogy javaslatát a világháború utáni antiszemita kurzus megvalósítja majd a numerus clausus formájában. Azonban tény, hogy a világháború vége felé folyamatosan erősödött a zsidóellenesség, amivel szemben a zsidó szervezetek igyekeztek fellépni, próbálták megcáfolni az igaztalan vádakot. (A zsidóság nagy része visszavonul onnan, hol a golyó sivít és a gránát robban.) 1918 októberében a Monarchia csapatai beszüntették a harcot, és a katonák kezdtek visszaáramlani hazájukba. Kitért az őszirózsás polgári forradalom, új kormány alakult, amely nehezen uralta a helyzetet. Vidéken a zsidók ellen razziaikat és pogromokat rendeztek, számos áldozattal. Erre válaszul a kormány engedélyével megalakították a zsidó Önvédelmi Gárdát, a cionista mozgalom hatékony támogatásával. A gárda három és fél hónapig eredményesen harcolt a zsidó lakosság védelmében, majd feloszlott. Ezt követte a Kommun, a Tanácsköztársaság megalakulása, amelynek vezetői között számos orosz hadifogságból hazatért zsidó katona volt, akik átvették az 1917-es bolsevik forradalom elveit, és másokkal együtt sok gazdag zsidót fosztottak meg tulajdonaiktól. A Kommun utáni ellenforradalom vezetője Horthy Miklós budapesti bevonulásakor így intézkedik: „zsidókat a karhatalomból feltűnés nélkül el kell távolítani”. Sajnos az ezután kezdődő sajtótámadások a zsidókat, hogy jóval kevesebb zsidó katona esett el a harcokban, mint az a lakosságon belüli létszámuk alapján várható lett volna. Ennek a propagandának az ellensúlyozására jelent meg a Zsidó Hősök Könyve, melyet Horthy Miklós kormányzó ajánlottak, majd a Kozma utcai temetőben emlékoszlopot emeltek a hősöknek, és megépítették a ma is működő Hősök Templomát. A trianoni tárgyalások, majd a békeszerződés csak fokozta a zsidóellenességet, bár számos vezető felszólalt ellene, köztük Apponyi Albert, a békeküldöttség vezetője többször közbenjár a zsidóellenes akciók leállításáért. A trianoni döntés 460 ezer zsidó lakost az utódállamokba szorított. A hazai zsidó testületek tiltakoztak, de akkor még nem is sejtették, hogy az 1938–41-es területi visszacsatolásokkor mi vár rájuk. Az 1938-ban megszavazott első zsidótörvény után jelentették meg a Magyar hadviselt zsidók aranyalbumát, amely méltó emléket állított a magyar zsidó hősöknek. Mindez nem állította meg a többi zsidótörvény megszavazását, amelyek végül a magyar zsidóság teljes jogfosztását, megalázását hozták. Több mint 90 év múlt el azóta, és ez a könyv az első alapos összefoglalás ebben a témában. Illesse köszönetet a szerzőt, Róbert Pétert és a kiadó Gabbiano Kft.-t. Javasolom elolvasását mindazoknak, akiket a magyar zsidóság 20. század eleji élete és hadtörténelme érdekel.

Hazai Samu

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Venezuela

Abraham H. Foxman, a New York-i Rágalmazásellenes Liga országos elnöke nyilatkozatban ítélte el a kormányzat és az állami média Henrique Capriles ellenzéki jelölt ellen folytatott antiszemita kampányát. Capriles hitű katolikus, de Kelet-Európából származó anyai nagyszülei zsidók voltak. Anyai dédszüleit a náci Treblinkában gyilkolták meg. A liga nyilatkozata felszólítja a választókat, hogy utasítsák el Chávez elnök propagandistáinak ismert antiszemita provokációit, akik az elnök kihívóját hűtlen zsidónak és az elnökségre méltatlan árulóknak nevezik. Hasonló támadást intéztek a politikus ellen 2008-ban is, amikor a helyi lakosság a hárommillió Miranda állam kormányzójává választotta. A jogi végzettségű, negyvenéves Henrique Capriles húsz ellenzéki bal- és jobbközép irányzatú szervezet közös jelöltje lesz Hugo Chávezszel szemben az október 7-i elnökválasztáson. Megbíztatását a több mint hárommillió személy részvételével tartott előválasztáson szerezte meg.

Izrael

A külügyminisztérium az addisz-abebei nagykövetség élére Belaynesh Zevadia 43 éves hölgyet jelölte, aki 17 éves korában alijázott Etiópiából. A Jeruzsálemi Héber Egyetemen folytatott tanulmányai befejezése után Zevadia a Jewish Agency-nél, majd a külügyminisztériumban dolgozott. Korábban a chicagói és a houstoni izraeli konzulátusok munkatársa is volt. Avigdor Liberman külügyminiszter kijelentette, hogy Belaynesh Zevadia kinevezése „fontos üzenet az izraeli társadalom tagjai számára is, akik küzdenek az etióp bevándorlókkal szembeni rasszista előítéletek ellen”.

Görögország

Danny Ayalon izraeli és Demetri Dollis görög külügyminiszter-helyettesek Jeruzsálemben tartott megbeszélésükön megállapodtak, hogy június közepén Salonikiben közös zsidó-görög diaszpórakonferenciát rendeznek. A találkozóra a világ minden részéből meghívják a két közösség vezetőit. A tanácskozás fő célja, hogy felhívják a fiatalok figyelmét a történelmi örökségre és erősítsék a zsidó és a görög diaszpórák közötti kapcsolatokat. A megbeszélés után Danny Ayalon kijelentette, hogy „a két ország közötti kereskedelmi, idegenforgalmi, energetikai és beruházási együttműködésben 2011 példátlanul sikeres év volt”. Demetri Dollis szerint „Salonikiként egykor második Jeruzsálemnek nevezték, most megint olyanná válik a város, ahol virágzik a kulturális sokszínűség”.

kovács

Vadász Gábor

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorrógtítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbistület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermek körülményeit vállalja. Amennyiben az On családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 4135580-as telefonszámon vagy a rabbistület@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermekét Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Tóratekeresek, ftilinek és mezűék számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jerusálemi Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Kiadó Bp. I., Attila úton 81 m²-es, két-szobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5540-es telefonon.

Manikűr, pedikűr, takarítás. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Szines és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomatás, könyvnyomatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-9374-9523, www.rcontact.hu

Licites eljárással eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kikialtási ár: 2 000 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kikialtási ár: 95 000 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m²-es telek. Kikialtási ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m²-es telek. Kikialtási ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m²-es telek. Kikialtási ár: 4 000 000 Ft.

Sárbogárd, Ady Endre úton 38 m²-es, egyszobás, komfortos öröklakás. Kikialtási ár: 3 900 000 Ft.

Budapest I., Attila úton 81 m²-es, két-szoba-hallos, összkomfortos öröklakás. Kikialtási ár: 18 000 000 Ft.

Göd, Telegi Pál utcában 535 m²-es telken 53 m²-es, kétszobás, összközműves, telkes lakóingatlan melléképülettel (9,4 m²). Kikialtási ár: 12 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 30-355-9541 vagy a 30-217-3460 telefonszámon lehet érdeklődni munkaidőben.

Paplankészítés, ágytolltisztítás. 1067 Budapest, Teréz körút 35. Telefon: +36-1-312-2516, www.paplan.hu

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT,** 12 személyes evőeszközökészletet, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcaikat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiát, herendi, meissen, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekrert, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékként első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZ-BEN.** Díjtalan kiszállítás, értékbecslés, vidékre is. **ÜZLET: XI., KER., MÓRICZ ZSIGMOND KÖRTÉR 16. 201-6188, 06-20-323-4104.**

Életjáradéki szerződést kötnek nyolcadik kerületi (Blaha Lujza tér melletti), 55 négyzetméteres, pompás lakásért. Készpénz + járadék. Csak leinformálható, megbízható e-mailekre válaszolok. zsani01@t-online.hu

Európai ingatlant vásárolnék budapesti beszámítással. Tel.: 06-30-213-8841.

Gondozónőt keresünk egész napra Szegeden élő idős nénihez. Levélcím: Igaz Emberekért Alapítvány, 1072 Budapest, Dob u. 38.

Kóser háztartásban gyakorlott nő személyi gondozást, ápolást vállal. 06-30-324-0137, 06-20-569-9134.

Diplomás ápolónő betegápolást vállal referenciával. 06-30-225-4334.

Önkéntes munka Izraelben! Tavaszidőpont: május 6.–május 27. Nyáron csak két csoport indul: június 17.–július 8., augusztus 19.–szeptember 9. Jelentkezés: Deutsch János, 06-20-233-8454 vagy lljano@freemail.hu

Könyvelőiroda magánszemélyeknek, egyéni és társas vállalkozásoknak, társaságaknak adóbevallások készítését, teljes körű könyvelést, bérszámfejtést és TB-ügyintéztést vállal. Reális ár, megbízhatóság! 06-30-494-9322.

Idős hölgy gondozását, ápolását vállalom, akár eltartási szerződéssel is. Külföld sincs kizárva. Gyakorlattal rendelkezem és leinformálható vagyok. 06-70-631-7449.

Kert, telek karbantartása referenciával. 06-70-505-9745.

Takarítást vállalom, megbeszélés szerint. 06-30-455-1858.

Betegápolást vállalnék egészségügyi végzettséggel. 06-30-646-3053.

Veregyházi nyugdíjasotthonban azonnal beköltözhető, újonnan bútorozott, első emeleti (lift nélküli), 46 m²-es luxusapartman eladó. Irányár 4,2 millió. Ugyanott havi ellátás-gondozás 120 000 Ft. Tel. 331-4496, 06-20-910-2616.

HÁZASSÁG

Életének 76. évében levő, özvegy, neológ, ma is aktívan dolgozó mérnök férfi keresi azt a megbízható hölgyet, aki TÁRSA tudna lenni. Hozzám hasonlóan stabil egzisztenciával rendelkező hölgy választást várom „Mindenki marad önálló” jelgelével.

Salom komoly társkövetítő. Tel.: 06-20-921-5191, Fülöp Zsuzsa. E-mail: zsuzsa194705@t-online.hu

Hazánk felszabadulásának 67. évfordulóján a MEASZ megemlékezést tartott a gellérthegy Szabadság-szobornál. Képviseletünkön Ilan Mor, Izrael budapesti nagykövete tiszteleg a hősök emléké előtt.

(Fotó: Soós Lajos / MTI)

Megemlékezés Kőszegen

Az önkormányzat, a Kőszegi Baráti Kör, a Jurisics Vár Művelődési Központ és Várszínház által 1985-ben emelt obeliszknél, alig karnyújtásra az egykori téglagyártól, a 2400 munkaszolgálatos tömegsírja helyén minden évben megemlékezést tartanak.

Azelőtt az 1995-ben elhunyt Bács Pál munkaszolgálatos, egykori szemtanú beszélt a borzalmas eseményekről, amelyek 1945. március 24-én, röviddel a háború vége előtt történtek Kőszegen, ahol egyedül volt gázkamra Magyarországon. Egy lazarettnek kialakított szarítóba 120 járni nem tudó gyengélkedőt zsúfoltak be, és miután a nyílászárókat leragasztották, egy Bauer nevű SS-katona a kéményen keresztül Auschwitzból hozott Cyklon-B gázt engedett a helyiségekbe, hogy az ott levők szörnyű kínok között leljék halálukat, többek között Bács Pál bátyja is.

A kőszegi felnőttek és iskolások idén is részt vettek a kegyeletesebb eseményen. A Himnusz elhangzása után az egyik tanuló Radnóti-verset szavalt.

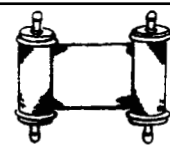
Megemlékező beszédet *Rétvári Bence*, a KIM politikai államtitkára tartott. *Lazarovits Ernő*, a Mazsihisz külügyi vezetője a Mazsihisz és a NÜB nevében, valamint az egykori mauthauseni koncentrációs tábor túlélőjeként üdvözölte a megjelenteket, köztük a nagyszámú fiatal. Ezután a Kél málé ráchám és a Kádis imát mondta el a gázkamrában életüket vesztettekért, az elhunytakért, azokért, akik Kőszeg környékén ismeretlen, eddig még feltáratlan tömegsírokban nyugszanak, végül azokért, akik a náci Németország legkegyetlenebb gépezetének, az éjjel-nappal füstölő lángoknak a martalékává váltak. Majd így folytatta: fájdalommal gondolok azokra a magyar katonákra, akik a Don-kanyarnál, hazájuktól távol, idegen földön, idegen érdekekért vesztették drága életüket, és ugyancsak fájdalommal gondolok arra az 56 milli emberre, akik a hitleri Németország által indított, egész Európát sújtó, pusztító háborúban pusztultak el, teljesen értelmetlenül.

Az imák elhangzása után Lazarovits Ernő az ősi zsidó tradíció szerint kavicsot tett az emlékmű talapzatára.

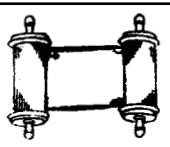
Elsőnek *Rétvári Bence*, majd Kőszeg polgármestere, *Frisch György* NÜB-elnök és *Réviné Klára* vezetőszoci tag, valamint *Márkus Sándor*, a szombathelyi hitközség elnöke és kísérete koszorúzott. *Kardos Lea* a gázkamrában életét veszített édesapja emlékére helyezte el a virágot.

A megemlékezést a Szózat zárta.

L. E.

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Ápr. 20.	Szombat reggel Ápr. 21.	Péntek este Ápr. 27.	Szombat reggel Ápr. 28.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.30	9.30	19.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfüvös u. 4. Rabbiképző-ORZSE	19.00	8.00	19.00	8.00
(Bérekocs u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	19.30	8.00	19.40	8.00
Alma u. 2.	18.00	8.45	18.00	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	19.00	9.00	19.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desseffy u. 23.	19.30	9.00	19.40	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.20	8.00	19.20	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.20	8.00	19.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füdfő u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.30		18.30	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Április 20. péntek

Nisván 28.

Gyertyagyújtás: 7.22

Április 21. szombat

Nisván 29.

Szombat kimenetele: 8.31

Április 22–23. vasárnap–hétfő

Újhold, ros chodes

Április 25. szerda

Ijjár 3.

Jom házikáron

Április 26. csütörtök

Ijjár 4.

Jom háacmáut

Április 27. péntek

Ijjár 5.

Gyertyagyújtás: 7.32

Április 28. szombat

Ijjár 6.

Szombat kimenetele: 8.43

Hírek, események röviden

– Szeretettel várjuk az érdeklődőket Domán István főrabbi Zsidók az ókorban című előadás-sorozatának következő részére. Időpont: április 17. (kedd) 18 óra. Helyszín: 1067 Bp., Hunyadi tér 3. 6-os kapukód.
– A Budai Micev Klub „Húzó” vendé-

ge április 22-én (vasárnap) 19 órakor az azonos című közéleti műsor vezetője: Rónai Egon. Beszélgetőtársa: Bóta Gábor.

– A Zsidó Gimnázium Baráti Köre legközelebbi összejövetelét Egy szerencsés ember címmel április 22-én, 10 órakor tartja a Scheiber-gimnáziumban.

Vendég: Konrád György brácsaművész.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

A Mazsihisz Szeretkórházért Közhasznú Alapítvány kéri, hogy személyi jövedelemadójának 1%-áról az alapítvány javára rendelkezzen. Az alapítvány célja: a Mazsihisz Szeretkórházban a korszerű betegellátási struktúra kialakítása, az intézmény egészségügyi, rehabilitációs, ápolási tevékenységének támogatása, továbbá a kórház mindennapos működésének – a hitéleti követelmények megtartásának – folyamatos segítése. **Adószámunk: 18173503-1-42.** Köszönjük a támogatását!

Kérjük, hogy adójának 1%-át a már 16 éve működő **Cödoko Zsidó Szociális, Nevelési és Kulturális Alapítvány** részére ajánlja fel. Alapítványunk a befolyt összeget zsidó szociális, nevelési és kulturális intézmények támogatására fordítja. **Adószámunk: 18049196-1-42.**

A Pécsi Zsidó Hitközség Hagyomány Szociális Alapítványa ezúton köszöni meg a 2010. évi személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlását. A befolyt összeget kulturális és nevelési célra fordítjuk. Kérjük, hogy a jövőben is támogassa alapítványunkat. **Adószámunk: 19034834-1-02.** Köszönjük a támogatását!

A Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik 2010. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány mint közhasznú tevékenységet folytató szervezet részére felajánlották. Az így kapott 32 267 Ft-ot a veszprémi kulturális örökség védelme alatt álló zsidótemető felépítési munkáinak biztosítására és a temető gondozására használjuk fel, a

kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2011. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. **Adószámunk: 18927467-1-19.** A civil szervezetekre vonatkozó hatályos törvények értelmezése miatti félreértésből adódott a korábbi téves tájékoztatás, amiért elnézést kérünk. Közhasznú alapítványunk még jogosult az 1% fogadására.

Az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért (6722 Szeged, Gutenberg u. 20.) kuratóriuma ezúton köszöni meg a 2010. évi személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlását. A támogatás összegét, kiegészítve egyéb adományokkal és szponzorációval, a zsinagóga folyamatos rekonstrukciójára és az annak érdekében szervezett kulturális rendezvények megtartására használtuk fel. A 2012. évben is számítunk a 2011. évi támogatóink hozzájárulásaira a folyamatos rekonstrukció megvalósításához. **Adószámunk: 18451621-2-06.**

Kérjük, támogassa a Zuglói Talmud-Tóra Alapítványt adója 1%-ának felajánlásával. **Adószám: 18170696-1-42.** Köszönjük segítségét!

Tisztelt Adományozó! Kérjük, hogy adójának 1%-ával támogassa a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközséget mint egyházat. **Technikai szám: 0107.** Ugyancsak kérjük, ahogy adójának további 1%-ával támogassa az Amerikai Alapítványt Iskoláért Alapítványt mint társadalmi szervezetet. **Adószám: 19700557-1-42.** Támogatását köszönjük.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek

Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

NAGY BANDÓ ANDRÁS

Levélféle Pál apostol helyett Embert keresek

Nincs mese, valakit meg kell szólítani, ehhez keresek egy embert. Egy Embert. Muszáj, mert azokra, amik mostanában történnek, egyre

nehezebben tudok választ adni.

És az a válasz sem az igazi, ráadásul rá kellett jönnöm, mindegy, hogy megírom vagy sem, ugyanúgy nem válaszolnak (emlékszel a beadványodra, Gyuri!), és éppúgy semmi sem történik másként, mint előtte, tehát minden jó szó, minden át gondolt mondat értelmetlen, fölösleges. Azért esett rád a választásom, Sándor Gyuri barátom, mert abban bízom, te leszel, te lehetsz az egyetlen, aki érdemben válaszolsz, lévén elég érett vagy, korban is előttem jársz, barátomnak is tudhatlak, kollégámnak is, és ne szépsütköz a dolgot, egy arasznyival közelebb is állsz azokhoz, akikről kérdeznél. Abban is bízhatok, hogy tárgyilagosabb választ adsz majd, mint azok adnának, akikről szólni kívánok.

Szóval itt volt ez a nemzeti ünnepnek nevezett kampányindító, amelynek eljöveteleig minden oldal megépítette a maga barikádját, bástyáját, várát, hogy láthassa az ünnepésre gyűlekező polgár, miként lett a nemzeti együttműködés programjából a nemzeti széthúzás, sőt, a nemzeti egymás ellen uszítás programja. Orfűn, ahol élke, béke volt. A békeséget, a madárfüttyös csöndet üvöltötték szét az egymásnak feszülő szónokok. Lehalkítottam a tévét, de még úgy is túl hangos volt. Lenémítottam, de még így is zavart. Végül kikapcsoltam, de semmit sem ért: idáig hallatszott Pestről – élőben. Ezért tudom, hogy együtt óhajta a magyarság: „Ne legyünk gyarmat!”

Hülye, aki ezzel nem ért egyet. Annyit tennék csupán hozzá, hogy anno a gyarmatosítás nem úgy indult, hogy mondjuk Kongó felvételét kérte a Belga Királyságba, hogy pénzügyi, gazdasági és sorsközösséget vállaljanak a vallonokkal és a flandokkal, aztán amikor megmondták a király emberei, hogy mi mindent és hogyan kell tenniük ahhoz, hogy pénz csordogáljon a kongói kincstárba, akkor szabadságharcba kezdtek, kiosztottak a király embereinek néhány kokit és sallert, leköcerájozták az egész királyságot, és békemenetet indítottak Brazzaville legjobb sugárútján, élen a királyságba akkreditált, milliárdos kereső képviselőkkel, hasukra emelve a sugárút szélességéhez méretezett óriás transzparenst, ezzel a fölirattal: „Nem leszünk gyarmat!”

Normális ember azt mondja: oké, fiúk, egyetértünk, ne legyünk gyarmat. Tessék bejelenteni, hogy kilépünk, és együtt azt is, főként a hazai fanatikusok tisztánlátása végett, hogy nincs szükség további békemenetelésre, az Európai Uniót elhagytuk, és vállaljuk ennek minden ódiumát. Nincs szükségünk az EU pénzére, az IMF nevére soha többé meg sem halljuk, azért pedig, amivel mindez itthon jár, vállaljuk a felelősséget, azaz: ha tönkremegyünk, akkor azért, ha államcsőd lesz, akkor azért. Én már ezt is szívesebben hallanám, mint azt, hogy készen állunk az egyeztetésre, a szükséges kiigazításokra, csak hoci már ide azt a pénzt, amikor pedig forradalmat játszunk, akkor belevetjük a csúfot azokba, akiknek a zsebében van az EU pánccslekre nyének kulcsa.

Tudod, Gyuri, a legzavaróbb és legfájdóbb, hogy magyarságunkat teszik a gazdasági és politikai kakaskodásuk mellé, és lassan szégyenkezünk kellene amiatt, hogy mi nem állunk ki a nekünk csakis a legjobbat akaró kormányunk mellett, miközben a huszonöt éve még Jaruzelskitől rettegő lengyel elvtársak is kiállnak. Szavunk sem lehet az ügyben, hogy miképpen képviseljen bennünket az

EU-ban a kormányfő, de legyen bármily esztelen, támogatnunk kell, mert ő a mi jószágos Viktor Orbánunk, akit legszívesebben magukkal vittek volna Varsóba az idejüket és pénzüket nem sajnáló vendégtüntetők. Ha óhajuk teljesül, a miénk is, magyar–lengyel tényleg jó barát. Akár ide is költözhetnének, hadd tudják meg.

Amíg a kampánybeszédét tartó kormányfőt hallgattam, úgy éreztem, vége. **Hogy minek?** Teljesen mindegy, globalizálódott nihil. Innen nincs tovább. Beszél egy kormányfő, Magyarország kormányfője a „barátainak”. Nem Magyarország népének, nem is a háromharmadának, és immár a kétharmadának sem, mert az már rég oda, hanem azoknak, akik tőle ezt és így akarták hallani. Mert ki ne hallgatná szívesen, hogy „nem leszünk gyarmat”? No de nem egy állítólagos demokráciában, hanem egy diktatúrában. Ott igen, ott bátoráság kimondani. Hacsak nem volt meg mind a kettő: a bátorság is, és a diktatúra is.

Utóbb megértettem a kormányfőt. Vitte a lelkesedés és a teljesítménykényszer. Hogy legalább olyan kemény és eltökélt legyen, mint a Jobbik vezérkara. Azoknál is keményebb és sokatmondóbb, akik a „Nem leszünk gyarmat!” transzparenst cipelték, és azoknál is, akik március idusát ünnepelve szónokoltak. De őket nehéz fölül- (alul-) múlni. Mert amíg a kormányfő legalább némi kényszert érez arra, hogy felelős vezetőként szónokoljon, addig a Jobbik vezére attól sem vonakodik, hogy az interneten zsidók nélküli Magyarországot vizionáljon. **Miután a zsidókat neves listára pakolók jóvoltából** már évtizedek előtti tudomásomra jutott, hogy zsidóvá lettem, cseppet sem rettegek attól, hogy ha most erről írok, lekatolikusoznak.

És itt jutunk el a megválaszolhatatlan kérdéshez, Gyuri. Anno, amikor beszélgetőkönyvünkön munkálkodtunk, kevés sikerrel próbáltuk kibogozni, hogyan is éled meg zsidó származásodat, amely akkor is megmaradt, miután kikeresztelkedtél. Nem csupán az aggodalmam íratja velem a megválaszolhatatlannak tűnő kérdéseket, de az is. Tudod, már az is elképesztő, hogy ez a vízió megfordulhat egy magát politikusnak mondó, egyébként akár honatyának is nevezhető magyar törvényalkotó fejében. Hogy egy ilyen ötlettel hova és meddig jutott el egy hajdan megkattant német vezér, tudjuk, és semmi kétség, a Jobbik vezére is tudja. Na jó, tételezzük föl, hogy egyelőre nem koncentrációs táborokban gondolkodik a kis okos kobakjával, csupán kibrudalásban, kitaloncolásban, kitépítésben, csak azt ne kérd tőlem, hogy ezért vállon veressem, és béke-Nobel-díjra javaslom. Történelempótvizsgára azonban szívesen küldeném. És fizikából, tornából meg magyarból is levizsgáztatnám, túl azon, hogy úgy egészében már levizsgáztam. Nem szívesen sorolok zsidó származású magyar Nobel-díjasokat, olimpiai és világbajnokokat, orvosokat, írókat, Radnótit is csak azért emlegetem, mert ő sem ment semmire a fölött katolikus hitével, lám, zsidóként hurcolták el a hittestvéreinek gondolt keresztények, hogy aztán a ki nem keresztelkedett zsidó társaival együtt belelőjék az általuk ácsott tömegsírba.

Szóval, Gyuri barátom, hogy érzed magad ebben a Jobb(ik)nak tartott világban? Nem mint „keresztény”, hanem a tagadhatatlanul zsidó származású, vállaltan jobboldali és kormánypárti, közéleti ember, életművét és hovartartását Kossuth-díjjal is elismert előadóművész. Föltételezem, abban bízol, hogy téged nem vegzáhatnak utacán, nyilvános helyen, mert ismert arc vagy, tudják, ki vagy. De ismerve téged és érényes múltadat, nem föltételezem, hogy számodra elegendő, ha téged nem sértegetnek, „csak” a zsidókat. Ne kerüljessük a lényegét, Gyuri:

neked akkor is szembe kéne fordulnod a Jobbik víziójával, ha született keresztény volnál. Nemcsak így és azért, mert zsidó énedet sérti, amit művelnek, hanem mert ember voltodban sért. Kell, hogy sértsen! Illyés Gyula így ír A jövő magyar című esszéjében: „A magyar az, aki bátran szembenéz a nép bajaival: a nemzet fejlődésének akadályait... Aki egy nyomorult, éhező vagy jogfosztott láttán saját magát is sértve érzi, emberi, magyari mi-voltában... Minden nép közösség. Jó magyar az, aki emberi, jó tagja a magyar közösségnek.”

Ugye eszünkbe sem juthat, hogy mostantól a „jó” zsidók, a „mi zsidaink” védelmében valamiféle jól látható jelzést, táblácskát, urambocsá! csillagot tűzessünk a mellükre, nehogy véletlen nekik essenek a még március 15-én is mocskoszsidó jobb magyarok. Egyáltalán, Gyuri: ez a mocskoszsidóság sem zavart téged soha? Ha zavart, szóval tetted ezt bárhol is? Mondjuk, a jobbához közel álló lapokban, esetleg a kuruckodó infón? **Lehet, hogy csak én maradtam le róla?** Ha nem, azt hiszem, sürgősen meg kellene tenned, nem csupán magad, de őseid, szüleid és nagyszüleid miatt, akik meglepődnének keresztény voltodon, és igencsak szégyenkeznének miattad, ha azt tapasztalnák, hogy még csak szóval sem teszed, amiért akár meg is kéne verekedned.

Megvallom, keresztény Jézuskövetőként próbálok szólni értetek, magyar zsidókért, ha már egykor úgy alakult, hogy a szeretet prédikátora, a megfeszített anyai és apai ágon is zsidó volt. Azt hiszem, nem lesz könnyű menet, amikor a Jobbik megkezd a kereszténység zsidólanítását. Már látom magam előtt, ahogy Vona egyenként vállalja veszi a keresztet, és kivonsolja... hova is? Izraelbe, persze, hova máshova? Nagy sikere lesz a keresztünök, lehet, neki is bejön.

Gyuri, ha majd látod, szó nélkül te se menj el mellette!

FILMBOX PLUS

Nem vagyok már kisfiú! Jónás, aki a cethal gyomrában élt

Milliószor megfogadtam és félmilliószor betartottam, hogy nem nézek olyan filmet, melyben gyerek a főszereplő. Sem holokauszttal kapcsolatosat, sem ha dráma vagy krimi formájában kerül elő. Nem bírom, amikor a gyerekek nem gyerekek, hanem szenvedő alany. Úgy látszik, a Jónás abba a részbe tartozott, amikor nem tartottam be a saját ígéretemet. Ugyanis nem kapcsoltam el a Filmbox Plusról, amikor ez a film a kezdetét vette. Úgy kell nekem!

Így aztán bepillantást kaptam egy amszterdami család életébe, ahol anya, apa és a 4 éves Jona boldogan éltek. Egészen addig, míg nem jöttek be a németek, akik határozottan (mint minden országban, ahová betették a fegyveres lábaikat) teherautóra terelték a sárga csillagos lakosság egy részét. Jona, a kisfiú még örült is, hogy hamar sorra kerültek, hiszen a szülők azt mondogatták neki, hogy Palesztinába mennek. A papa leugrott a teherautóról és visszaszaladt a szivarokért, majd nehezen, de felugrott még a kocsira. Addig a feleségének és a nézőnek is égnek állt a haja, hogy elérje-e. Nem lenne jó rögtön szétválniuk, hiszen a szeretet, mely körbefonta őket, remélhetőleg erőt ad.

A francia–magyar–olasz film írója Jona Oberski, aki minden jel szerint önmagáról mintázta a gyerek szerepét. A szereplők között nemigen találni magyar nevet, de az 1993-as film operatőre Kende János volt. Úgy hallottam, hogy a forgatás is Magyarországon zajlott.

Szóval az autó elindul, és meg sem áll a Westerbork nevű helységig, ahol már kétsz tábor várja lakóit. Akik nagyon hamar rájönnek, hogy ez itten nem Palesztina és nem a Kánaán. Később átkerülnek Bergen-Belsenbe, de addigra már felkészültebbek a rosszra, sőt azt is mondhatnám, hogy a halálra. Ami minden borzalom ellenére jó ebben a táborban, az az, hogy az anyák és gyerekeik együtt maradhatnak, sőt dolgozhatnak is. A Mamának van egy aranymondata, melyet konkrétan és átvitt értelemben is lehet hasznosítani: „Soha ne vedd le a szemedet az égről!” A gyerek ezt többször is bemutatja.

Egyébként a film nem kábit el sok irodalmi eszmecserevel vagy gondolat-tal. A szereplők szavakat raknak egymás mellé. Ez teljesen logikus, hisz ebben a közegben legfeljebb a túlélés válhat fő gondolattá.

Aztán jön a hír, hogy apa beteg, és a szivarok ekkor csodát tesznek. Az anya odaadja egy őrnek, és meglátogathatják az édesapát. „Apa! Emlékszel még a lovacskázásra?” Ekkor az apa erőtellenül, gyengén, de lelkierejének teljében kikel az ágyból, és hátrára veszi kisfiát. Megható és megrázó.

Az évek telnek, Jona már 7 éves, megélte apja halálát, meg azt is, hogy társai csínytevésből bezárják a hullaházba. Fogalma sincs, hol van, hiszen arra senki nem tanította meg, hogy léteznek haláltáborok és halottasházak.

Egyet nem tud feldolgozni, hogy anyja is megbetegszik. Amikor megérkeznek az orosz katonák, egy olyan faluba szállítják őket, ahol szabadok, és háromszor ehetnek egy nap. Fehér lepedős ágyban alhatnak, fűdőhetnek, szóval csupa rendkívüli dolgot élhetnek át. Az anya, aki kórházban van, és akihez Jona minden nap bemegy, halála előtt csak azt kéri tőle: „Ne gyűlölj senkit!”

Mire az anya és apa nélküli gyerek Amszterdamba ér, szomorúsága állandósul. Deviáns? Depressziós? Nem eszik, nem alszik, nem beszél. (Csoda?) Pedig rokonai még kerékpárt is vesznek neki, amit apja ígért meg. Aztán egy tényleg szép napon kilopózdik árnyékos önmagából, és magához öleli a biciklit. Kigyógyult a hitleri gyerekkorból.

Bozsán Eta

SPÁNN GÁBOR

Metafora

Én évek óta mondom, hogy kis hazánkban semmi sem az, aminek elsőre látszik. És hogy ez nem rendszerspecifikus, annak bizonyítására álljon itt két történet. Az 1950-es évek elején – bármilyen híhetetlen – szintén létezett Országgyűlés. Igaz, hogy amolyan matyó himzés volt rongyos népi demokráciánkon, de volt. A parlamenti képviselőket akkor is négyévente választották, igaz, hogy a választás szó kicsit erős erre. A dolog tudniillik úgy történt, hogy a Hazafias Népfrent jelöltjei voltak valamennyien. Most a fiatal generáció számára ismét kénytelen vagyok lábgyezetelni. A Hazafias Népfrent egyike volt a kommunista párt szatellit-szervezeteinek. Az elvtársak azt mondták, hogy kell egy szervezet, ahova azok tartoznak, akik nem kívánják párttagok lenni, de munkájukkal szívesen segítik a szocializmus építését. Az ingadozó közlépparasztól a katolikus plébánosig ide léphetett be mindenki. Természetesen a történelmi egyházak részéről is delegáltak mindig valakit a „sokszínűség” bizonyítására. Aztán ha jött a választás, a Népfrent mindenki vezetői gondoskodtak róla, hogy a Parlamentben egymás mellé kerüljön egy szöveg, egy atomfizikus, egy lelkész. Mivel akkortájt a képviselőkkel szembeni legnagyobb elvárás az volt, hogy ébren tudjanak maradni az egész ülészak alatt, ennek valamennyien megfelelték.

Az 1950-es években népünk gyér hajú nagy vezére, Rákosi Máttyás a Gellértházy lakott. Az akkor a munkásosztály fellegránjának számított. Az MDP Központi Bizottságának első titkára reggelente pánccsolt szovjet gyármányú limuzinjával általában a Hegyalja úton haladtott le a pesti oldalán lévő Pártközpontba. Előtte-utána természetesen jelöletlen kocsi futottak, mai szemmel is komoly tűzerővel. Történt, hogy egy reggel a szintén a hegyen lakó egyszerű polgár biciklijével hajtott lefelé egy mellékután, ahova elfelejtettek gyalogos rendőrt állítani. Ezért aztán kikarikázott a Hegyalja útra, éppen amikor az első titkár autója odaért. A mindenre kiképzett sofőr fékezett, így csak fellökte a kerékpárost. A biciklista a térdén és az arcán megsérült, de nagyobb baja nem lett. Rákosi maga is kiugrott az autójából, és megkérdezte a sérültet: Elvtárs! Esett baja?

Nem, köszönöm – felelte az illető, és jobban megjijedt az aggódo arctól, mint az eseménytől.

Rákosi odavetette gorilláinak: Gondoskodjanak az elvtársról!

Ő elhajtott, a baleset áldozata 18 hónapot töltött Recskén úgy, hogy senki nem szólt hozzá. Amikor kiengedték, találkozott az őt letartóztató ÁVO-s tiszttel, aki kis feszengés után megvakarta a fejét, és ennyit mondott: Tudja, elvtárs, Rákosi elvtárs néha képeken beszél, és mi valószínűleg félreértettük.

Az Országgyűlésnek az előbb leírt szisztéma szerint természetesen az 1980-as években is voltak a történelmi egyházak által delegált tagjai. Így került képviselői székbe egy főrabbi. A HNF akkori főtitkára az ülés szünetében odalépett a büfében a főrabbihoz, és azt mondta neki: Főrabbi úr, hallhatta bent, nagy baj van a gazdasággal. Én holnap részt veszek a KB ülésén, és valami javaslatot mondanom kell az elvtársaknak. Tud segíteni? A rabbi kínosan érezte magát, mert tudta, hogy a hanyatló szocializmus fellendítése egy kávé melől megoldhatatlan, de valmit muszáj kitalálni, már csak a respekt okán is. Ezért azt felelte: Idehallgasson, főtitkár úr! Valamikor egy bölcs zsidó mesélte a következő történetet. Egy lovas kocsi, megrakva erős férfiemberekkel, egy hegyi úton haladt fölfele. A ló egyre nehezebben bírta, végül megállt teljesen. A kocsis bárholgy ösztökélte, nem haladtak. A kocsiderékban tartózkodók között voltak tehetségesek és szorgalmasak. A kocsis hátraszólt: A tehetségesek szálljanak le, és tolják meg a kocsit. Ez megtörtént, de a jármű meg sem mozdult. Ekkor helyet cserélte, kiadva a parancsot: Most a szorgalmasak szálljanak le, és tolják meg. A helyzet nem változott. Ekkor kis gondolkodás után a kocsis kimondta a tutit: mind a tehetségesek, mind a szorgalmasak szálljanak le, és tolják a kocsit. És lásson csodát, a kocii úresen felért a hegyre. Na ezt mondja el az elvtársaknak.

Egy fogadáson két hét múlva találkoztak, és megkérdezte a főrabbi, tudta-e használni a főtitkár példabeszédét. Az szomorúan válaszolta: Tudja, főrabbi úr, én szóról szóra elmondtam, az elvtársak nem reagáltak sehogy, és mint észreveheti, nem is történt semmi.

A rabbi ekkor csak ennyit mondott: Örüljön, hogy az elvtársak nem értették meg a metaforát, mert az Herzl Tivadartól származik, aki, mint tudjuk, a Központi Bizottságban nem egészen idol.